

Řídký, Jaroslav

Rondely v České republice

In: Řídký, Jaroslav. *Rondely a struktura sídelních areálů v mladoneolitickém období*. Klápště, Jan (editor); Měřínský, Zdeněk (editor). Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2011, pp. 26-50

ISBN 9788087365366

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127618>

Access Date: 27. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

II. RONDELY V ČESKÉ REPUBLICE

II. 1. Historie výzkumů rondelů v České republice

K objevu vůbec prvního mladoneolitického rondelu došlo v Čechách už ve druhé polovině 19. století v Krpech u Mladé Boleslavi (Woldřich 1886). Další objekty zachytily po více jak půl století výzkumy v Bylanech (Kutná Hora; Pavlů 1982) a v závěru sedmdesátých let ve Vochově (Plzeň-sever; Pavlů 1983/1984). Začátek následujícího desetiletí je spojen s terénní praxí katedry pravěké archeologie a výzkumem Archeologického ústavu Praha v Lochenicích (Hradec Králové; Buchvaldek – Zeman a kol. 1990). Další rondely odkryly záchranné výzkumy M. Fridrichové v Praze-Vinoři (Praha 9; Daněček 2002; Křivánek – Kuna 1993) a výzkum pracovníků muzea v Hradci Králové v Holhlavech (Hradec Králové; Kalferst – Vávra 1998).

Období největšího počtu nových objevů však spadá až do let devadesátých a počátku nového milénia. Záchranné výzkumy vyvolané zvýšenou stavební aktivitou přinesly objevy rondelů v Praze-Krči (Praha 4; Lutovský – Smejtek a kol. 2005, 226–228), Horoměřicích-Chotole (Praha-západ; Beneš – Věšíňová 2004), Praze-Ruzyni (Praha 6; Lutovský – Smejtek a kol. 2005), Poděbradech-Choťánkách (Nymburk; Řídký – Daněček et al. in press), Ústí nad Labem (Ústí nad Labem; Lissek a kol. 2007) a Březně (Mladá Boleslav; Bureš – Drápela 2007).

Nedestruktivními metodami, leteckou prospekcí (Gojda 1997; Gojda ed. 2004) a geofyzikálním měřením (Křivánek 2004a, b; Daněček 2002), byly identifikovány rondely ve Skupicích (Louny), Straškově (Litoměřice), Benátkách nad Jizerou (Mladá Boleslav) a Želízech (Mělník)¹. Do počátku devadesátých let spadá objev druhého rondelu v Bylanech (Bylany 4/2; Pavlů – Rulř – Zápotocká 1995). Druhý rondel byl objeven a následně sondován také ve Vochově (Plzeň-sever; Metlička 2005).

¹ Vše letecká prospekce M. Gojdy (ARUP) a geofyzikální měření R. Křivánka (ARUP).

V posledních třech letech byly opět záchrannou činností objeveny rondely ve Vchynicích (Litoměřice; nepublikovaný výzkum M. Půlpána) a na plánovaném silničním obchvatu Kolína (výzkumy R. Šumberové a D. Malykové; www.bylany.com).

Po první syntéze z osmdesátých let (Pavlů 1982) se v Čechách počet rondelů rozrostl ke konci tisíciletí k číslu 11 (Daněček 2002; 2005) a do konce roku 2009 bylo objeveno celkem 24 rondelů na 19 lokalitách (**obr. II.1**).

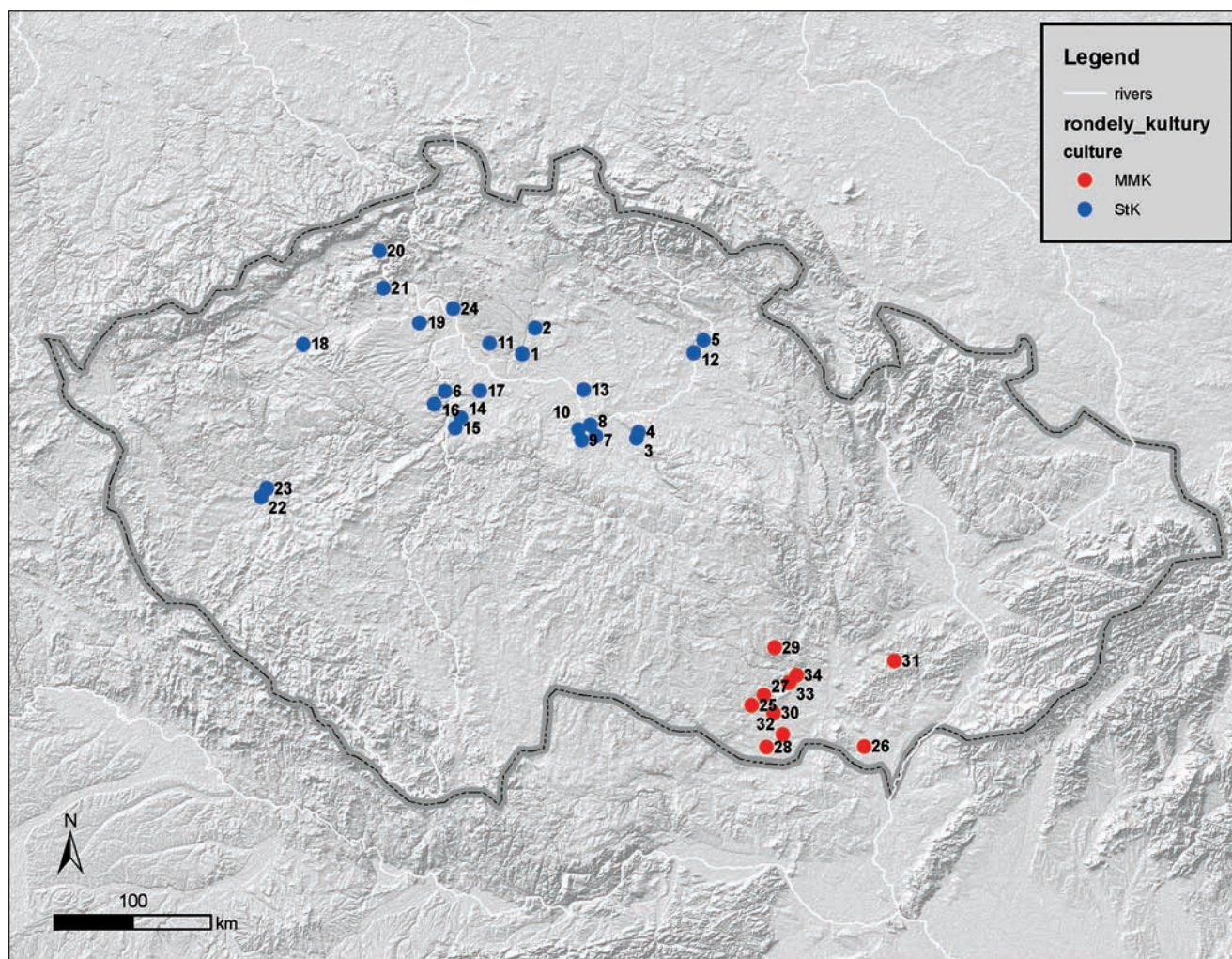
Situace moravských rondelů společně s historií tamních výzkumů byla v minulosti podrobně zmapována kolektivem autorů pod vedením V. Podborského (Podborský a kol. 1999) a později J. Kovárníkem (Kovárník 2004). Komplexní výzkum rondelů má na Moravě již dlouholetou tradici, spojenou také s nedestruktivními metodami archeologie (např. Podborský a kol. 2001, 69–94; Čižmář ed. 2008, 24–25). Celkově lze v současnosti porovnat 10 rondelů na 9 lokalitách (Podborský a kol. 1999; 2001; Čižmář 2002; Čižmář ed. 2008; Kuča a kol. 2009)².

II. 2. Přehled informací o rondelech v Čechách podle abecedy

Do následujícího přehledu o rondelech na území Čech (**tab. II.1–2**) byly zařazeny informace z literatury, vědeckých konferencí nebo osobních konzultací s autory jednotlivých výzkumů.

U každé lokality jsou uvedeny okolnosti a rozsah výzkumu a samozřejmě také autoři výzkumu. Následují údaje o tvarech a rozměrech konstrukčních prvků nalezených rondelů a údaje o okolních objektech, jejich dataci a stavu zpracování. Na závěr jsou shrnuty informace o geomorfologických podmínkách každé

² V Čechách i na Moravě je evidováno několik dalších kruhových útvarů, které by mohly být v budoucnu zařazeny mezi mladoneolitické rondely (Gojda 1997; Ulřychová 2001; Kovárník 2004; Křivánek 2009; v tisku).

Obr. II.1. Rondely v ČR: 1. Benátky nad Jizerou; 2. Březno; 3. Bylany 4/1; 4. Bylany 4/2; 5. Holohlavy; 6. Horoměřice-Chotol; 7. Kolín 1; 8. Kolín 2; 9. Kolín 3; 10. Kolín 4; 11. Krpy; 12. Lochenice; 13. Poděbrady-Choťánky; 14. Praha-Krč 1; 15. Praha-Krč 2; 16. Praha-Ruzyně; 17. Praha-Vinoř; 18. Skupice; 19. Straškov; 20. Ústí nad Labem; 21. Vchynice; 22. Vochov I; 23. Vochov II; 24. Želízy; 25. Běhařovice; 26. Bulhary; 27. Křepice; 28. Mašovice; 29. Mohelno; 30. Němčičky; 31. Rašovice; 32. Těšetice-Kyjovice; 33. Vedrovice II; 34. Vedrovice III. Mapový podklad Earth Satellite Corporation® ESRI®.

lokality. Hodnoty nadmořských výšek, expozičních svahů a vzdálenosti od vodních toků byly, pokud se nedaly zjistit z citované literatury, odečítány z map 1 : 25 000.

Některé sporné lokality, které kolují dlouhá léta v literatuře, nebyly do seznamu zařazeny. Jedná se o objekty v Tuchoraze (Kolín; *Daněček 2005*) a Bysni (Kladno; *Knor 1954*). Objekt v Tuchoraze disponuje nepravidelným půdorysem a jedná se na základě jeho rozměrů spíše o palisádový žlábek. Proti objektu v Bysni, který se stal v minulosti v odborné literatuře modelem pro paleoastronomické analýzy (Ministr In: *Podborský a kol. 1999*), hovoří stejně jako v Tuchoraze malé rozměry příkopu a jeho zařazení do kategorie mladoneolitických rondelů spolehlivě vyvrátily výsledky nedávného geofyzikálního měření R. Křivánka (ARUP; *Křivánek 2009*). Podle výsledků geofyziky se jedná o ohrazení větších rozměrů a nepravidelně oválného půdorysu. Také přesnější dataci uvedeného objektu bude nutné v budoucnosti revidovat.

Benátky nad Jizerou (Mladá Boleslav)

Rondel byl objeven během leteckého snímkování v letech 1998–1999 M. Gojdou (ARUP) (*obr. II.2: 1*). Později byl geofyzikálně měřen R. Křivánkem ze stejné instituce (*Daněček 2002, 41–42; Gojda ed. 2004, plate 10*).

Z konstrukčních částí byly zachyceny 2 příkopy. Počet vstupů není prozatím znám. Objekt dosahoval maximálního průměru 35 m.

Geomorfologické poměry:

Rondel byl zachycen v nivě řeky Jizery (II. řádu), v rovině a nadmořské výšce nepřekračující 187 m n.m. Necelých 90 m severně od objektu protéká v současnosti Jizera.

Březno (Mladá Boleslav)

Rondel byl zachycen při záchranném výzkumu v r. 2007 ve spolupráci Muzea Malodoboleslavska (F. Krásný) a společnosti ArcheoPro o.p.s. (M. Bureš,

číslo rondelu na obrázku II.1 a III.1	lokality	okres	typ průzkumu	geofyzikální měření	letecké snímkování	orientace svahu	max.nadm.výška (m.n.m.)	geomorf.umístění rondelu	datace	další kultury	zdroj
1	Benátky nad Jizerou	Mladá Boleslav	2	x	x	JV	187	5	StK?	?	Daněček 2002
2	Březno	Mladá Boleslav	1			J	218	2	StK IV	LnK	Bureš – Drápela 2007
3	Bylany 4/1	Kutná Hora	1	x	x	V	315	2	StK IVa	LnK	Pavůl – Rulf – Zápotocká 1995
4	Bylany 4/2	Kutná Hora	0	x	x	JV	308	2	StK	LnK	Pavůl – Rulf – Zápotocká 1995
5	Holohlavy	Hradec Králové	1			JV	258	3	StK IV	LnK IV, MMK Ia, MMK IIa/b, Lat	Kalferst – Vávra 1998
6	Horoměřice-Chotol	Praha-západ	1			JV	315	2	StK IVa	LnK, en	Beneš – Věšíňová 2004
7	Kolín 1	Kolín	1	x	x	SV	220	1	StK IV	nejsou	Řídký – Šumberová 2008
8	Kolín 2	Kolín	1	x	x	SV	220	1	StK IV	nejsou	Řídký – Šumberová 2008
9	Kolín 3	Kolín	1	x	x	SV	230	2	StK IV	nezpracováno	D. Malyková pers com; www.bylany.com
10	Kolín 4	Kolín	1			SV	220	2	StK IV	nezpracováno	D. Malyková pers com; www.bylany.com
11	Krpy	Mladá Boleslav	1			JV	218	2	StK IV	nezpracováno	Woldřich 1886; Pavůl 1982; Trnka 1991
12	Lochenice	Hradec Králové	1	x	x	JV	256	2	StK IV	KZP, ml.bronz, Steh.nar., RS	Buchvaldek – Zeman a kol. 1990
13	Poděbrady-Choťanky	Nymburk	1	x		J	190	1	StK IV	StK III	Řídký – Daněček et al in press
14	Praha-Krč 1	Praha 4	1			SV	230	4	StK IV	en, ml.bronz	Řídký – Daněček et al in press
15	Praha-Krč 2	Praha 4	1			SV	230	4	StK IV	LnK, en, ml.bronz	Řídký – Daněček et al in press
16	Praha-Ruzyně	Praha 6	1			J	337	2	StK IV	LnK, UK, ml.bronz	Kostka a kol. v tisku
17	Praha-Vinoř	Praha 9	1	x		V	258	2	StK IV	LnK, d.žel.	Křivánek – Kuna 1993; Daněček 2002
18	Skupice	Louny	0	x	x	SV	197	4	StK?	?	Daněček 2002
19	Straškov	Litoměřice	0	x	x	JZ	229	4	StK?	?	Daněček 2002
20	Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	1			JV	?	2	StK IV	nezpracováno	Lissek a kol. 2007
21	Vchynice	Litoměřice	1	x		JV	190	2	StK IV	en, d. žel.	M. Půlpán pers com
22	Vochoz I.	Plzeň-sever	1			SZ	328	4	StK IV	LnK, d.žel., RS	Pavůl 1982; 1983/84
23	Vochoz II.	Plzeň-sever	1	x	x	SV	346	3	StK IV	LnK	Metlička 2005
24	Želízy	Mělník	2	x	x	SV	245	2	StK?	?	Řídký – Daněček et al in press
25	Běhařovice	Znojmo	1	x	x	J	355	1	MMK Ia	MMK IIa, StK III	Podborský a kol.1999
26	Bulhary	Břeclav	1	x		JV	176	5	MMK IIa	UK, ml.bronz, d. žel., d. rim., RS	Podborský a kol.1999
27	Křepice	Znojmo	1			Z	?	2	MMK Ia	?	Podborský a kol.1999
28	Mašovice	Znojmo	1		x	?	360	2	MMK Ia	LnK, StK, JEV, HOR, d. rim.	Čižmář 2002; Čižmář ed. 2008
29	Mohelno	Třebíč	2	x	x	JV	376	2	MMK Ia	nezpracováno	M. Vokáč pers com
30	Němčičky	Znojmo	1	x	x	JV	270	4	MMK Ia	MMK Ib, MMK IIa	Podborský a kol.1999
31	Rašovice	Vyškov	1	x	x	JV	?	4	MMK Ia	?	Podborský a kol.1999
32	Těšetice-Kyjovice	Znojmo	1	x	x	JV	290	2	MMK Ia	MMK IIa, StK III-IVa, Ha	Podborský 1988; Podborský a kol. 1999
33	Vedrovce II.	Znojmo	1	x	x	JV	250	2	MMK Ia	LnK, StK IVa	Podborský a kol. 1999
34	Vedrovce III	Znojmo	1		x	JV	?	2	MMK Ia	LnK	Humpolová In: Podborský a kol. 2001

Tab. II.1. Přehled rondelů v České republice a způsob jejich výzkumu. Geomorfologické umístění a evidence dalších období. Vysvětlivky: X značí provedeno; **typ. průzkumu** – 0 – nerealizován; 1 – plošná sondáž; 2 – sběr; **geomorf. umístění rondelu** – 1 – rovina; 2 – mírný svah; 3 – vrchol svahu; 4 – okraj terasy; 5 – niva vodoteče.

L. Drápela) na ploše budoucí výrobní haly (Bureš – Drápela 2007). Větší část objektu byla už dříve porušena stávající zástavbou (*obr. II.3: 1*).

Výzkumem byla odkryta pouze část příkopu. Celkový průměr rondelu s jedním příkopem autoři výzkumu odhadují na 60 – 65 m. Šířka příkopu nepřekročila 2,94 m, jeho hloubka dosáhla 1,32 m. Pališádové žlábků nebyly výzkumem zachyceny.

Vstup byl tvořen jednoduchým přerušením příkopu směrem k západu a dosahoval šířky 3,67 m. Příkop porušoval sídlištní objekty z období LnK. Další objek-

ty z téhož období odkryl výzkum uvnitř plochy uzavřené příkopem rondelu. Ze spodní části příkopu bylo vyzvednuto několik keramických zlomků z mladšího stupně StK. Okolní stopy osídlení z období StK doložily povrchové sběry (Waldhauser – Jenč 2001).

Geomorfologické poměry:

Geomorfologicky se jedná o mírný svah, skloněný k jihu. Nadmořská výška se zde pohybuje kolem 217,5 m n.m. Cca 450 m jižním směrem od rondelu protéká říčka Klenice (III. řádu).

číslo rondelu na obrázku II.1 a III.1	lokality	počet příkopů	max. průměr	PR1-průměr	PR1-šířka	PR1-hloubka	PR2-průměr	PR2-šířka	PR2-hloubka	PR3-průměr	PR3-šířka	PR3-hloubka	PR4-průměr	PR4-šířka	PR4-hloubka	kompletní počet vstupů	orientace vstupů	typ vstupu v ČR – obr. II.15	typ vstupu v rámci Evropy – obr. III.12	počet palisád	nejmenší průměr palisád
1	Benátky nad Jizerou	2	35	35	?	?	?	?	?	0	0	0	0	0	?	?	1	12	1?	?	
2	Březno	1	65	65	2,94	1,32	0	0	0	0	0	0	0	0	?	Z	1	11	?	?	
3	Bylany 4/1	2	110	110	3,8	2	90	4,4	2,8	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	4	41	3	80	
4	Bylany 4/2	3	130	130	?	?	?	?	?	?	?	?	0	0	?	?	?	?	?	?	
5	Holohlavy	1	36	36	3,3	2,8	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	11	2	24	
6	Horoměřice-Chotol	1	52	52	1,7	0,8	0	0	0	0	0	0	0	0	3	SZ-SV-J	2	21	2	35	
7	Kolín 1	4	217	217	?	?	?	?	?	?	?	140	14	4,5	4	S-V-J-Z	2	24	?	?	
8	Kolín 2	1	85	85	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	3	31	1	75	
9	Kolín 3	1	80	80	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	3	31	1	?	
10	Kolín 4	1	240	240	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	?	?	?	?	?	?	
11	Krpy	1	55	55	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	?	?	?	?	?	?	
12	Lochenice	2	72	72	2,8	3,26	45	3,8	3,8	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	6	61	?	?	
13	Poděbrady-Chotánky	1	60	60	2	1,45	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	2	21	?	?	
14	Praha-Krč 1	2	67	67	2,4	1,7	53	2,6	1,85	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	12	2	?	
15	Praha-Krč 2	1	45	45	1,7	1,5	0	0	0	0	0	0	0	0	2	JZ-SV	2	21	3	23	
16	Praha-Ruzyně	2	50	50	2,8	1,6	46	1,9	2	0	0	0	0	0	2	JZ-SV	5	51	3	23	
17	Praha-Vinoř	1	55	55	3,3	2,2	0	0	0	0	0	0	0	0	3	JZ-JV-S	2	21	?	?	
18	Skupice	1	80	80	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	?	?	1	11	3?	?	
19	Straškov	1	35	35	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	11	?	?	
20	Ústí nad Labem	2	80	80	?	?	?	?	?	0	0	0	0	0	?	?	?	?	?	?	
21	Vchynice	1	55	55	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	2	21	?	?	
22	Vochoch I.	2	49	49	2	1,05	35	1,7	2	0	0	0	0	0	4?	S-V-J-Z	1	12	3	21	
23	Vochoch II.	1	70	70	3,3	2,5	0	0	0	0	0	0	0	0	?	SV-JV	2	21	?	?	
24	Želízy	1	60	60	?	?	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	11	?	?	
25	Běhařovice	2	?	?	?	?	85	5,2	1,2	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	12	?	?	
26	Bulhary	2	?	?	?	?	70	8,7	4,2	0	0	0	0	0	?	?	?	?	1	58	
27	Křepice	2	77	77	2	1,5	58	2,5	2	0	0	0	0	0	?	JZ	1	12	3	48	
28	Mašovice	2	110	110	3,7	2,4	80	5,2	3,4	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	5	51	?	?	
29	Mohelno	2	70	?	?	?	35	?	?	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	12	?	?	
30	Němčičky	1	75	75	8	2,9	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	11	2	52	
31	Rašovice	1	100	100	6	2,4	0	0	0	0	0	0	0	0	5?	S-V-J-Z	1	11	?	?	
32	Těšetice-Kyjovice	1	64	64	8	3,8	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	11	2	38	
33	Vedrovice II.	1	80	80	7	4,2	0	0	0	0	0	0	0	0	4	S-V-J-Z	1	11	2	57	
34	Vedrovice III	1	201	201	2,2	2,6	0	0	0	0	0	0	0	0	5	?	1	11	1	?	

Tab. II.2. Metrické a základní formální údaje o rondlech v České republice. Rozměry jsou v metrech. Typ vstupu viz **obr. II.15** a **obr. III.12**.**Bylany 4/1; 4/2 (Kutná Hora)**

Průzkum bylanských rondelů probíhal od r. 1965 do 1993 (**obr. II.3: 2³**). Během této doby se podařilo kombinací plošné sondáže a geofyzikálního měření objevit dva rondely, ve vzdálenosti cca 50 m (*Pavlu – Rulf – Zápotocká 1995*).

Rondel 4/1 se skládal ze dvou příkopů a zřejmě třech palisádových žlabů. Kolem celého komplexu probíhal

další nepravidelně okrouhlý příkop s maximálním průměrem 250 m. Maximální průměr rondelu 4/1 nepřesáhl 110 m, průměr menšího příkopu činil 90 m. Maximální šířka vnitřního příkopu dosáhla 4,4 m, hloubka 2,8 m. Vnější příkop nebyl širší než 3,8 m a hlubší než 2 m. Největší palisádový žlábek dosáhl průměru kolem 85 m, prostřední 83 m a nejmenší kolem 80 m. Všechny tři palisádové žláby respektovaly vstup vymezený příkopy. Nejmenší z nich byl stočený do centra rondelu a byla zde zachycena jeho reparace.

Rondel disponoval čtyřmi vstupy, zaměřenými přibližně k hlavním světovým stranám. Odkrytý jižní vstup do komplexu je tvořen jednoduchým přerušením vnitřního příkopu a klešovitým vytažením příkopu vnějšího. Vnitřní šířka zkoumaného vstupu nepřesáhla 2 m.

V bezprostřední blízkosti i uvnitř prostoru rondelu 4/1 byly zachyceny sídlištní objekty z období LnK a StK. Po důkladném rozboru artefaktů a horizontální stratigrafie zde byly identifikovány tři hlavní stavební fáze lokality⁴:

- do první fáze lze shrnout všechny komponenty z období LnK I-IV, včetně zachycených torz stavebních komplexů a zásobních objektů, ještě před vybudováním rondelu;
- další fázi jsou komponenty, které autoři publikace synchronizují na základě keramiky s kostrovými hroby na miskovickém pohřebišti, vzdáleném 700 m severozápadně od rondelu (StK IVa1). V této době mělo dojít k vybudování rondelu 4/1 a později i jeho vnějšího ohrazení. Sídlištní komponenta je prokázána mezi vlastním rondelem a vnějším ohrazením, několik objektů je situováno uvnitř areálu;
- poslední fázi je období funkce rondelu a posléze zanesení příkopů. Keramika ve výplni příkopů je podobna souboru na žárové části pohřebiště v Miskovicích (StK IVa2). Podle údajů ze sond položených 1991–1992 se současné objekty koncentrují spíše vně areálu. Bohužel není jasný chronologický vztah rondelu 4/1 s dalším objektem, označeným 4/2. Tento druhý objekt je zaměřen pouze geofyzikálně a na základě horizontální stratigrafie je nesoučasný s vnějším ohrazením kolem rondelu 4/1.

Rondel 4/2 byl zachycen pouze během geofyzikálního měření v letech 1991 – 1993 a prozatím nebyla realizována jeho sondáž. Z těchto důvodů není možné v současné době rozhodnout, který z rondelů je starší. Rondel 4/2 je složen zatím jako jediný v Čechách ze třech příkopů. Jeho maximální průměr činí 130 m. Vstupy nebyly identifikovány.

Geomorfologické poměry:

Lokalita leží v nadmořských výškách mezi 295 – 340 m n.m. a je obklopena dvěma vodotečemi – Bylankou a bezejmenným potokem. Bližší z vodních zdrojů je vzdálen 30 m. Rondely leží na mírném svahu, skloněném k východu.

Holohlavy (Hradec Králové)

Objekt byl zkoumán na ploše plánovaného rodinného domku (Kalferst – Vávra 1998). Půdorys rondelu

má tvar nepravidelného kruhu (**obr. II.3: 3**). Disponuje jedním příkopem a zřejmě dvěma palisádovými žlaby. Maximální průměr objektu nepřekročí 36 m. Šířka příkopu se pohybovala kolem 3,3 m, s hloubkou 2,86 m.

Rondel měl původně podle autorů výzkumu čtyři vstupy, zaměřené víceméně k hlavním světovým stranám, tvořené jednoduchým přerušením příkopu. Vnitřní šířka vstupu činila 1 m.

Výplň příkopu zde poskytla největší množství nálezu, které autoři výzkumu rozdělují do několika horizontů:

- svrchní horizont náleží souboru MMK IIa/IIb, nálezy keramiky StK jsou ojedinělé;
- ve střední úrovni byla pouze keramika StK;
- ve spodní části je situace obdobná a na tomto základě je objekt datován do StK IV.

Uvnitř rondelu bylo zachyceno torzo půdorysu dlouhého křivého domu a část stavební jámy. Přibližně v centru byla odkryta tzv. zásobní jáma, s nálezy z období MMK I. M. Vávra ji považuje za současnou s rondelem, kdežto J. Kalferst se přiklání spíše k mladšímu osídlení, které nemělo s rondelem už nic společného, a umístění tohoto objektu považuje za náhodné. Do příkopu se zahluhoval z vnitřní strany další, nedatovatelný objekt a větší objekt, patřící podle nálezů do MMK IIa/IIb.

Kromě rondelu odkryl výzkum ještě další objekt, zařaditelné na základě nálezů z výplně do mladšího stupně StK. Podél okraje planiny jsou do vzdálenosti 200 m zaznamenány neolitické nálezy od šareckého stupně LnK do období StK a LgK.

Geomorfologické poměry:

Rondel se nachází na mírném svahu, skloněném jihovýchodním směrem. Celá tato poloha je vymezena potokem Jordán na severu a zaniklou vodotečí na jižní straně. Na východní straně je zaznamenána Labská niva. Nadmořská výška zde nepřekračuje 258 m n.m.

Horoměřice (Praha-západ)

Záchranným výzkumem na plochách budoucích rodinných domů byl v r. 2003 odkryt kromě několika neolitických a mladších objektů rovněž mladoneolitický rondel (Beneš – Věšíňová 2004). Velikost plochy výzkumu byla omezena plochou rodinných domů a rondel tak bohužel nemohl být prozkoumán celý (**obr. II.3: 4⁵**). Výzkum provedli zaměstnanci společnosti ARCHEOS (J. Beneš, K. Remišová-Věšíňová).

Maximální průměr objektu se pohyboval mezi 49 – 52 m. Rondel byl složen z jednoho příkopu a dvou palisádových žlábků. Maximální průměr většího

4 Viz také **obr. I.9**.

5 Též viz **obr. IV.3**.

z nich činil 42,5 m, menšího 35 m. Příkop měl maximální šířku téměř 2 m, hloubku 0,9 m.

Výzkumem byla zachycena torza dvou vstupů ve formě klešovitě ven vyhnutého příkopu, zaměřených severovýchodním a severozápadním směrem. Vnitřní šířka více odkrytého vstupu činila téměř 2 m.

Uvnitř areálu bylo možné sledovat dvě torza stavebních komplexů z období LnK II-III, z výplně příkopu pochází několik fragmentů LnK IV – šareckého stupně. V bezprostředním okolí parcely jsou zaznamenány četné nálezy z období neolitu (*Nový – Řídký – Šulová 2005*). Kromě sídlištních komponent jsou zde zaznamenány také pohřební aktivity z období StK. Celý sídelní areál bude podrobněji zpracován v kapitole IV této práce.

Geomorfologické poměry:

Geomorfologicky se jedná o mírný svah, skloněný k jihovýchodu o nadmořské výšce mezi 305 – 315 m n.m. Cca 150 m k jihu se nalézá koryto Horoměřického potoka, pravobřežního přítoku Únětického potoka.

Kolín 1, 2 a Kolín 3, 4 (Kolín)

Dvě nové lokality s rondely, ve vzdálenosti kolem 5 km (*obr. II.7: 1*), byly odkryty během předstihového výzkumu budoucího silničního obchvatu Kolína (*www.bylany.com*). První dva rondely ve vzdálenosti cca 50 m (Kolín 1, 2) byly prozkoumány R. Šumberovou (ARUP) v r. 2008. Další dva objekty (Kolín 3, 4) zkoumala D. Malyková (ARUP) v l. 2008–2009. Jejich vzájemná vzdálenost činila cca 400 m.

Kolín 1 byl v minulosti poničen výstavbou státní silnice a je dosud jediným českým rondelem se čtyřmi příkopy. Největší příkop nebyl dokončen (*obr. II.7: 2*). Včetně tohoto příkopu by rondel dosahoval maximálního průměru až 217 m. Maximální průměr nejmenšího příkopu se blíží ke 140 m, jeho šířka dosahuje 14 m a hloubka 4,5 m. Zkoumán byl pouze severní vstup, vnitřní šířka tohoto vstupu nepřesahuje pouhý 1 m!⁶ Palisádové žlábků nebyly u rondelu č. 1 zachyceny (*Řídký – Šumberová 2008, 764*).

Podle autorky výzkumu disponoval rondel 1 původně čtyřmi vstupy, orientovanými zhruba k hlavním světovým stranám (s odchylkou k východu). Jižní vstup byl zdokumentován geofyzikálním měřením R. Křivánka (ARUP), severní vstup odkryl výzkum⁷. Tento vstup byl tvarován stočením příkopů směrem ven z areálu. Podle zde odkryté situace se jedno z ramen nejmenšího příkopu (příkop 1) dotýká příkopu 2.

Kolín 2 je nepravidelného oválného půdorysu (*obr. II.7: 2*). Rondel tvoří pouze jeden příkop a jeden

palisádový žlábek. Maximální průměr příkopu dosahuje 85 m. Průměr palisádového žlábků činí 75 m.

Do rondelu č. 2 vedly původně čtyři vstupy, orientované k hlavním světovým stranám (s odchylkou k západu). Tři vstupy jsou tvarovány podobným způsobem jako u předešlého rondelu, ale mezi ukončením příkopu a jeho vybíhajícími rameny je vždy přerušení (o délce 1,5 – 3,5 m). Čtvrtý vstup (jižní) je tvořen jednoduchým přerušením příkopu (vybíhající ramena mohla být oderodována). Průběh palisádového žlábků nerespektuje severní vstup.

Kolín 3 byl zkoumán v omezeném rozsahu (*obr. II.7: 3*). Část byla zaměřena geofyzikálně R. Křivánkem (ARUP). Rondel 3 byl pravidelného okrouhlého půdorysu a disponoval jedním příkopem a jedním palisádovým žlábkem. Jeho maximální průměr činil 80 m.

Podle autorky výzkumu vedly původně do objektu čtyři vstupy, orientované zhruba k hlavním světovým stranám. Vstup byl tvořen stejně jako v případě rondelu 2 na první lokalitě.

Poslední z rondelů, Kolín 4, byl zachycen v r. 2009. Jedná se o objekt spíše oválného půdorysu. Z rondelu se dochoval pouze příkop (*obr. II.7: 4*). Palisádové žlábků nebyly nalezeny. Rondel dosahoval v maximálním průměru až 240 m. Bohužel zde nebyl odkryt žádný vstup.

V zásypech příkopů rondelů 1 a 2 byly nalezeny lidské pozůstatky ve formě regulérních pohřbů i tzv. pohozenců. Z okolí obou lokalit je doloženo také osídlení z období LnK. Z období StK byly odkryty zásobní objekty, půdorysy kulových staveb i větší soujámy (hliníky).

Geomorfologické poměry:

První lokalita se nachází na mírném svahu, orientovaném k severovýchodu. Nadmořská výška se zde pohybuje kolem 210 – 212 m n.m. Pekelský potok protéká v současnosti cca 200 m východně od rondelů, přibližně 800 m severním směrem protéká Labe (I. řádu).

Rondely na druhé lokalitě leží ve větším vzájemném odstupu. Kolín 3 se nachází na mírném svahu, orientovaném k severovýchodu. Nadmořská výška se zde pohybuje do 214 m n.m. Polepský potok protéká cca 300 m severozápadním směrem. Kolín 4 byl zachycen na mírném svahu, orientovaném k severovýchodu. Nebovidský potok protéká v současnosti cca 20 m východně od rondelu. Nadmořská výška se zde pohybuje kolem 220 m n.m.

Krpy (Mladá Boleslav)

Lokalita byla odkryta systematickým výzkumem J. N. Woldřicha už ve druhé polovině 19. století a nalezený objekt se tak stal prvním svého typu v Evropě (*Woldřich 1886*).

6 Viz také *obr. I.6*.

7 Viz také *obr. I.3: C*.

U rondelu v Krpech byl do současnosti problém s jeho přesnou lokalizací. Revizní geofyzikální ani letecký průzkum jeho existenci původně nepotvrdily (Marek 1983; Pavlu – Rulf 1984; Daněček 2002). Až R. Křivánkovi (ARUP) se ho v průběhu podzimu 2010 podařilo pro archeologii znovuobjevit a geofyzikálně zaměřit (ústní sdělení 16. 11. 2010). Podle nových měření se potvrdil maximální průměr rondelu, 55 m, a byla potvrzena existence pouze jednoho příkopu⁸.

J. N. Woldřich se ve své práci zmiňuje o četných sídlištních nálezech z období StK. Artefakty ze stejného období přinesly i opakované povrchové sběry J. Waldhausera a F. Krásného z muzea v Mladé Boleslavi (Waldhauser – Jenč 2001).

Geomorfologické poměry:

Geomorfologicky se jedná o mírný svah, skloněný k jihovýchodu o nadmořské výšce do 218 m n.m. Košátecký potok protéká v současnosti 250 – 300 m jižním směrem.

Lochenice (Hradec Králové)

Objekt byl zkoumán plošnou sondáží, v kombinaci s geofyzikálním měřením (Buchvaldek – Zeman a kol. 1990). Rondel pravidelného okrouhlého půdorysu se dvěma příkopy dosahuje maximálního průměru 72 m (*obr. II.4: 1*). Šířka vnějšího příkopu činila 2,8 m, jeho hloubka potom 3,26 m. Menší příkop dosáhl průměru 45 m. Jeho šířka činila 3,8 m, hloubka se blížila rovněž 3,8 m. Během výzkumu nebyly zachyceny palisádové žlábků.

Rondel disponoval původně čtyřmi vstupy, orientovanými víceméně k hlavním světovým stranám. Zkoumaný severní vstup byl vytvořen spojením obou příkopů. Jeho vnitřní šířka nepřesáhla 4 m.

Vnitřní příkop rondelu porušil v sondě III/82 objekt č. 10/82 s blíže nedatovatelnou keramikou StK. Další objekt, č. 10A/80 z období StK, byl zachycen v těsné blízkosti vnějšího příkopu a obj. 9/79 se nacházel severozápadně od předešlého. Podle snímků keramiky nelze vyloučit jejich chronologické zařazení do staršího stupně StK. Osídlení na ploše už v tomto stupni nevyklučují ani autoři výzkumu.

Východně od těchto objektů byl odkryt kostrový hrob LgK. Z profilu P3, byl v samém rohu vstupu v hloubce 2,4 m zachycen keramický fragment, datovatelný do MMK I. Maximální hloubky v tomto řezu nebylo dosaženo, lze ji však podle dokumentace jiných řezů odhadnout na více než 3 m. Fragment je tedy z pozdější doby, než je předpokládáno fungování rondelu. Další podobný fragment pochází z obj. 2/83 v blízkosti středu rondelu. Bohužel nelze komentovat vzájemné souvislosti, neboť objekt byl plošně odkryt jen zčásti.

⁸ V současnosti není k dispozici aktuální plán půdorysu. Podle R. Křivánka vedly do rondelu dva vstupy.

Podle informací, vyplývajících z výzkumu, neležel rondel na komponentách ze staršího neolitického osídlení LnK. To je však hojně doloženo v okolí, stejně jako pozdější LgK.

Geomorfologické poměry:

Lokalita se nachází v nadmořské výšce do 258 m n.m. na mírném svahu, orientovaném k jihovýchodu. Cca 350 m na severovýchod protéká potok Trotina.

Poděbrady-Choťánky (Nymburk)

Výzkum Z. Sedláčka na ploše rodinného domu v r. 2003 odhalil v půdorysu mírně oválný rondel (Sedláček In: *Řídký – Daněček et al. in press*). Objekt byl z větší části poškozen recentními zásahy (*obr. II.4: 3*). Recentně zastavěna byla i jeho vnitřní část.

Maximální průměr objektu dosáhl 55 – 60 m. Byl zde zachycen pouze jeden příkop o maximální šířce 2 m a hloubce 1,45 m. Palisádové žlábků nebyly během výzkumu zaznamenány.

Záchranný výzkum odkryl jižní vstup z kleštovitě ven vyhnutého příkopu, polohu a tvar severního vstupu zaměřil R. Křivánek (ARUP) při geofyzikálním průzkumu. Odkrytý vstup měl vnitřní šířku kolem 3 m. Podle autora výzkumu disponoval rondel původně čtyřmi vstupy.

Z výplně příkopu a z okolních objektů je uváděna neolitická keramika StK III i StK IV.

Geomorfologické poměry:

Nadmořská výška se zde pohybuje kolem 190 m n.m. Geomorfologicky jde téměř o rovinu, řeka Labe (I. řádu) protéká cca 2 km jihozápadně od naleziště.

Praha – Krč 1, 2 (Praha 4)

Během záchranného výzkumu L. Smejtky (ÚAPPSC⁹) v r. 2001 byly odkryty dva půdorysy rondelů, vzdálené kolem 40 m (Smejtek In: *Řídký – Daněček et al. in press; Lutovský – Smejtek a kol. 2005*) (*obr. II.4: 2*).

Větší z obou rondelů, č. 1, byl odkryt zhruba ze tří čtvrtin. Jeho největší průměr dosáhl hodnoty 62 – 67 m. Rondel byl složen ze dvou příkopů, z nichž vnější dosáhl maximální šířky 2,4 m a hloubky 1,7 m. Vnitřní příkop o průměru 53 m nebyl širší než 2,6 m s hloubkou 1,85 m. Uvnitř komplexu bylo možné sledovat dva palisádové žlábků.

Jednoduché vstupy, vzniklé přerušením obou příkopů, byly zachyceny na východní a jižní straně. Další dvě přerušení pouze vnějšího příkopu byla zachycena při jihozápadní a severozápadní straně, z čehož lze soudit, že vnější příkop nemusel být v době ukončení primární funkce objektu ještě dokončen. Později byl objekt prořat mladším, časně eneolitickým příkopem.

⁹ Ústav archeologické památkové péče středních Čech.

Menší z obou rondelů byl odkryt také zhruba ze tří čtvrtin. Jeho celkový průměr se pohyboval mezi 41 – 45 m. Komplex disponoval jedním příkopem o šířce 1,7 m a hloubce 1,5 m. Uvnitř byly objeveny tři palisádové žlábků.

Jediný zachycený vstup byl formován z klešovitě ven vyhnutého příkopu. Jeho vnitřní šířka činila téměř 6 m. Autor výzkumu předpokládá další vstup na protilehlé straně, mimo zkoumanou plochu.

Z výplní obou objektů a z okolních sídlištních objektů pochází rozsáhlý soubor neolitické keramiky kultury s lineární keramikou a s keramikou vypíchanou. Z období StK byl určen starší i mladší stupeň. Na zkoumané ploše bylo zachyceno osídlení také z mladších období pravěku (*Smejtek – Sušická 2009*).

Geomorfologické poměry:

Geomorfologicky se jedná o mírný svah, orientovaný k severovýchodu s nadmořskou výškou 227 – 231 m n.m. Kunratický potok protéká cca 225 m od naleziště.

Praha – Ruzyně (Praha 6)

Rondel byl objeven během předstihového výzkumu M. Kostky z MMP¹⁰ v r. 2003 (*Kostka 2004*). Větší část byla prozkoumána M. Kuchaříkem v r. 2006 (*Lutovský – Smejtek a kol. 2005; Kuchařík – Švácha 2007; Kostka a kol. v tisku*). Rondel v Praze-Ruzyni je v současnosti jedním z mála kompletně prozkoumaných objektů ve střední Evropě.

Celý komplex je složen ze dvou příkopů a třech palisádových žlábků (*obr. II.6: 1*)¹¹. Maximální průměr vnějšího příkopu činí 50 m. Šířka vnějšího příkopu dosahuje 2,8 m, hloubka 1,6 m. Menší vnitřní příkop disponuje průměrem 46 m, šířkou do 1,9 m a hloubkou 2 m.

Průměr nejmenšího vnitřního palisádového žlábků nepřekročil 23 m, u ostatních dvou byly tyto hodnoty 30 a 33 m. Šířka těchto žlábků dosahovala 0,5 m, jejich hloubka 0,25 m.

Celkem byly zachyceny dva vstupy v příkopech, a to severovýchodním a jihozápadním směrem. Vnitřní příkop je v místě vstupů stočen k většímu z příkopů, který protíná, a je vyveden ven z areálu. Vnitřní šířka vstupů dosahuje 2 m.

Mezi menším příkopem a největším palisádovým žlábkem bylo zachyceno 8 podlouhlých objektů oválného půdorysu, jejichž funkce nebyla dosud objasněna (podobně jako v Těšeticích-Kyjovicích; *Podborský 1988*). Při jižním okraji vnitřní plochy rondelu byl zachycen objekt větších rozměrů a nepravidelného tvaru s keramikou StK.

Výzkum nebyl dosud komplexně zpracován. Do dnešní doby bylo provedeno pouze základní da-

tování objektů. Keramika z mladšího stupně StK je evidována z celé plochy. Několik objektů bylo možné zařadit již do staršího stupně StK. Ojedinelé zlomky keramiky LnK byly nalezeny pouze v příkopu rondelu. Oba příkopy rondelu byly v severozápadní části překryty kulturním souvrstvím, ze kterého byla vyvednuta keramika StK IVb.

V blízkosti rondelu bylo prozkoumáno několik půdorysů kulových staveb, tzv. zásobních objektů a větších soujámí (hliníků). V zásypu jednoho ze zásobních objektů byly nalezeny lidské kosterní pozůstatky několika jedinců.

Geomorfologické poměry:

Geomorfologicky se jedná o mírný svah, skloněný k jihu, v nadmořské výšce 329,5 – 337 m n. m. Jižním směrem od lokality protéká po cca 100 m Litovický potok.

Praha – Vinoř (Praha 9)

Rondel byl objeven M. Fridrichovou (ARUP) během dohledu výkopů na trase plynovodu v r. 1981, později byl zdokumentován M. Kunou (ARUP). Celkový tvar půdorysu objektu a přibližný počet vstupů byl zjištěn geofyzikálními měřeními R. Křivánka (*Křivánek – Kuna 1993; Daněček 2002*).

Rondel disponuje pravidelným okrouhlým tvarem a má jeden příkop (*obr. II.4: 4*). Jeho maximální průměr činí 55 m. Příkop má šířku 3,3 m, hloubku 2,2 m. Palisádové žlábků nebyly zachyceny.

Z výsledků geofyzikálních měření není úplně jisté, zda měl rondel původně tři nebo čtyři vstupy. Spíše se jednalo o tři vstupy, podobně jako v případě rondelu v Goseck v Sasku-Anhaltsku (*Bertemes – Biehl 2005*). Tvar vstupů byl vytvořen klešovitým vytažením příkopu.

Z okolí rondelu pochází velké množství nálezů artefaktů z období StK z povrchových sběrů i ze záchranných výzkumů (*Levínský 2007*).

Geomorfologické poměry:

Objekt leží na mírném svahu, otočeném k východu. Nadmořská výška zde nepřesáhne 258 m n.m. Přibližně 200 m k jihu protéká v současnosti Vinořský potok.

Skupice (Louny)

Rondel byl zachycen leteckým snímkováním M. Gojdy (ARUP; *Daněček 2002, 43–44; Gojda ed. 2004*). Následné geofyzikální měření R. Křivánka odhalilo rozsáhlejší objekt se dvěma příkopy o průměru cca 80 m a pravděpodobně třemi palisádovými žlábků (*obr. II.2: 2*).

Geomorfologické poměry:

Objekt leží na mírném svahu, jehož nadmořská výška nepřekročí 197 m n.m. Severním směrem protéká

¹⁰ Muzeum hlavního města Prahy.

¹¹ Viz také *obr. I.7*.

v současnosti řeka Ohře (II. řádu). Lokalita se nachází na její terase.

Straškov (Litoměřice)

Letecký průzkum M. Gojdy (ARUP) odhalil pozůstatky rondelu s jedním příkopem a zřejmě čtyřmi vstupy (**obr. II.2: 3**). Geofyzikální průzkum R. Křivánka potvrdil dřívější informace z fotografií (*Daněček 2002, 44–45; Gojda ed. 2004, plate 12a*). Rondel byl poničen recentním liniovým výkopem. Maximální průměr objektu dosahuje 35 m.

Geomorfologické poměry:

Nadmořská výška lokality nepřekročí 229 m n.m. Objekt leží na mírném svahu, orientovaném k jihozápadu. Potok Čepel protéká 350 m jihozápadním směrem.

Ústí nad Labem (Ústí nad Labem)

Záchranný archeologický výzkum v centru města proběhl pod vedením P. Lisska (ÚAPPSZČ Most¹²) v r. 2006 (*Lissek a kol. 2007*). Během akce byly zachyceny části dvou příkopů. Celkový průměr objektu lze odhadnout na 80 m (**obr. II.5: 2**). Vstup ani palisádové žlábků nebyly zachyceny.

Z výplní okolních sídlištních objektů pochází soubor keramiky, datovatelný do období StK a mladších období.

Geomorfologické poměry:

Lokalita se nachází na mírném svahu, orientovaném k jihovýchodu. Nadmořská výška zde dosahuje 140 m n.m. Cca 300 – 350 m k jihovýchodu ústí řeka Bílina (II. řádu) do Labe (I. řádu).

Vchynice (Litoměřice)

Rondel byl objeven během předstihového výzkumu M. Půlpána (ÚAPPSZČ Most) v r. 2008. Výzkum v okolí rondelu probíhal také v následujícím r. 2009 (nepublikováno; ústní sdělení M. Půlpána).

Jedná se o objekt pravidelného okrouhlého tvaru s jedním příkopem (**obr. II.5: 1**). Příkop dosahoval maximálního průměru 55 m. Palisádové žlábků nebyly zachyceny.

Rondel disponoval původně čtyřmi vstupy, orientovanými zhruba k hlavním světovým stranám. Jeden vstup byl poničen mladším objektem, další byl podle terénního výzkumu vytvořen jednoduchým přerušáním příkopu. Překvapivé informace o původních tvarech vstupů přineslo pozdější geofyzikální měření R. Křivánka (ARUP; *Křivánek v tisku*). Podle jeho výsledků byly vstupy do rondelu původně tvarovány kleštovitým vytažením příkopu ven z areálu.

Jihozápadně od rondelu byla zachycena část většího neolitického sídelního areálu. Kromě několika objektů LnK se většinou jednalo o období StK. Byly zde odkryty stopy kůlových staveb, tzv. zásobní objekty a větší soujámí (hliníky). Několik objektů pochází z mladších období – eneolitu a latěnu.

Geomorfologické poměry:

Lokalita se nachází na mírném svahu, orientovaném k jihovýchodu. Nadmořská výška se zde pohybuje maximálně kolem 190 m n.m. Přibližně 100 – 150 m jižním směrem protéká Vchynický potok. Současný tok Labe (I. řádu) je vzdálen 2 km k severovýchodu.

Vochov I, II (Plzeň-sever)

Jedná se o dva rondely ve vzdálenosti 200 m, umístěné v jednom sídelním areálu (*Pavlu 1982; 1983/84; Metlička 2005*) (**obr. II.6: 2A**). Rondel I byl zachycen během systematického výzkumu sídliště LnK I. Pavlu (ARUP) v letech 1977–80. Skládal se ze dvou příkopů a třech palisádových žlábků (**obr. II.6: 2B**). Jeho maximální průměr činil 49 m. Maximální šířka většího příkopu nepřekročila 2 m a hloubka 1,05 m. Menší příkop disponoval průměrem 35 m, šířkou 1,7 m a hloubkou 2 m.

Vstupy byly tvořeny jednoduchým přerušáním příkopů, původně snad na čtyřech místech, orientovaných víceméně k hlavním světovým stranám. Celkový počet vstupů však není jistý. Například přerušení v jihozápadní části vnějšího příkopu nebylo zaznamenáno u vnitřního příkopu. To se objevuje velmi zřídka a většinou je tato situace vysvětlována jako nedokončená stavba (*Pavlu – Zápotocká 2007, 26*).

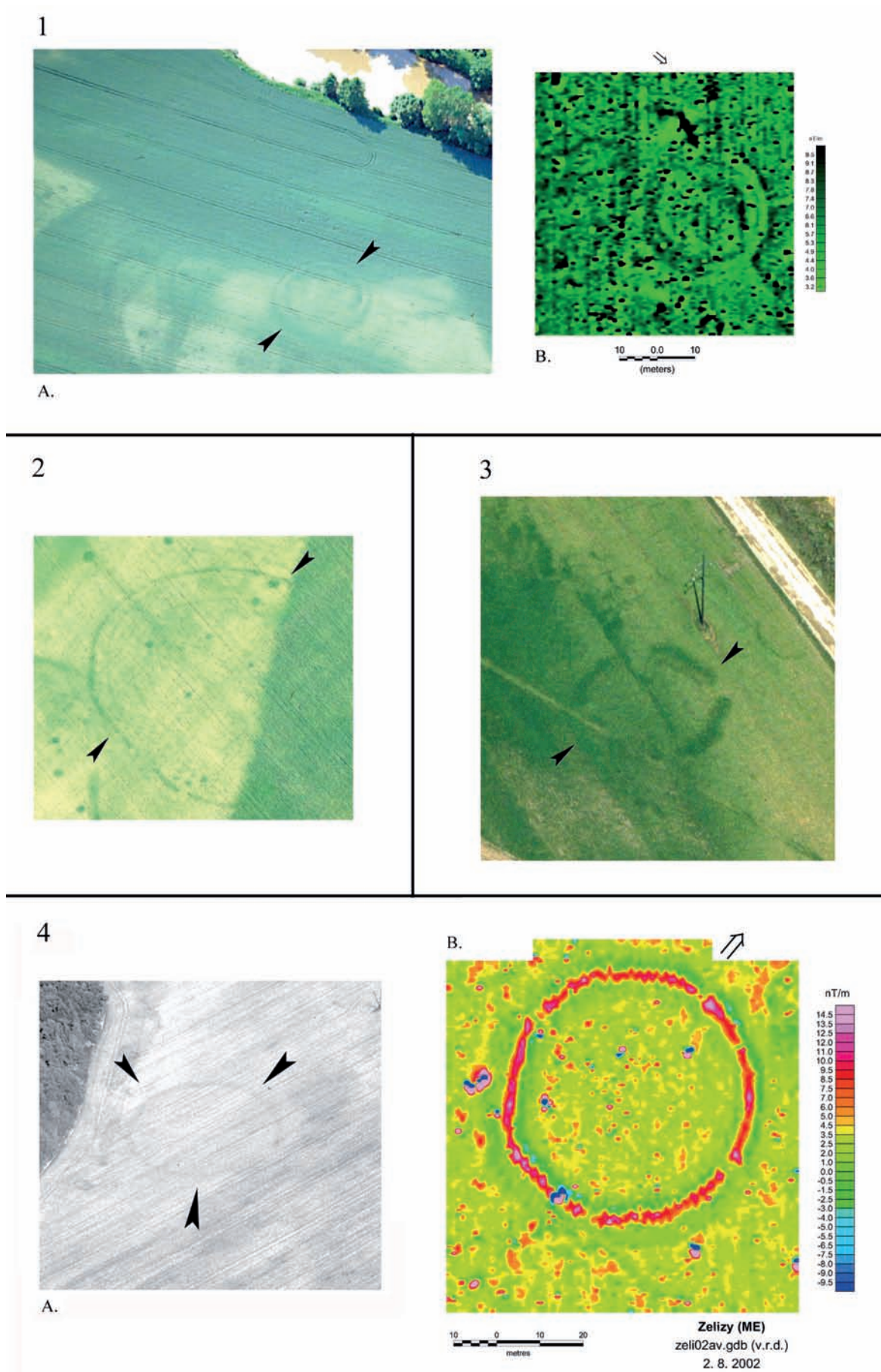
Druhý z rondelů byl objeven při povrchovém průzkumu v r. 2004 na temeni svahu M. Metličkou (ZCM¹³) a následně byl snímkován také letecky a bylo provedeno rovněž geofyzikální měření a sondáž. Z objektu byla zachována zhruba jedna třetina, zbytek byl zničen stávající železniční tratí a těžbou cihlářské hlíny.

Rondel Vochov II disponuje pouze jedním příkopem (**obr. II.6: 2C**). Jeho maximální průměr byl vypočten na 70 m. Zkoumaná část příkopu měla šířku 3,3 m a hloubku 2,5 m. Celkem byly zachyceny dva vstupy z kleštovitě ven vyhnutých příkopů, zaměřené severovýchodním a jihovýchodním směrem.

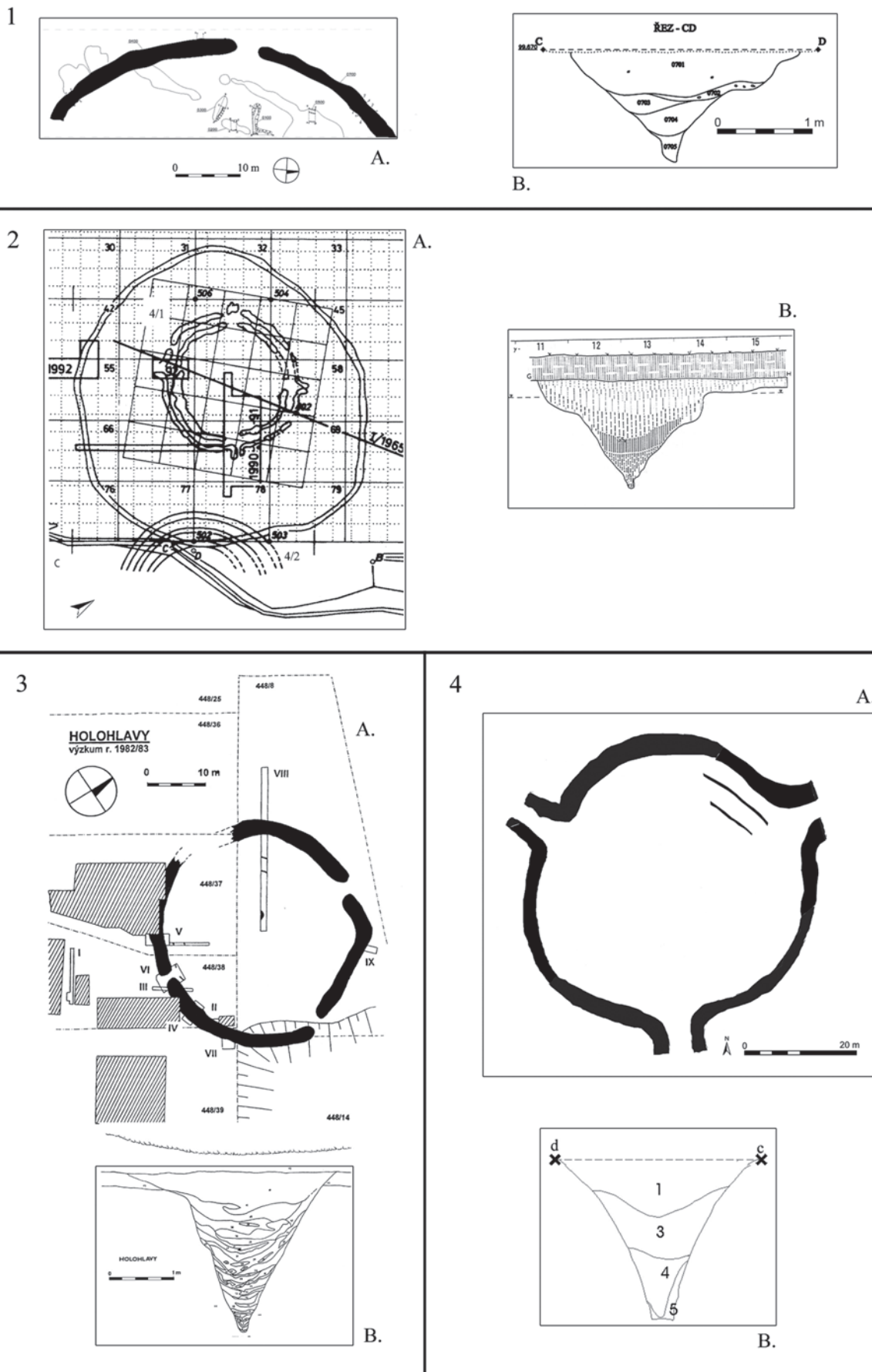
Z výplně příkopu rondelu II byla vyzvednuta keramika z mladšího stupně StK. V okolí rondelů bylo zachyceno výzkumem rozsáhlé osídlení z období LnK. Rondel I porušil obytný areál z období LnK (*Pavlu 1983/84*).

¹² Ústav archeologické památkové péče SZ Čech v Mostě, v.v.i.

¹³ Západočeské muzeum v Plzni.

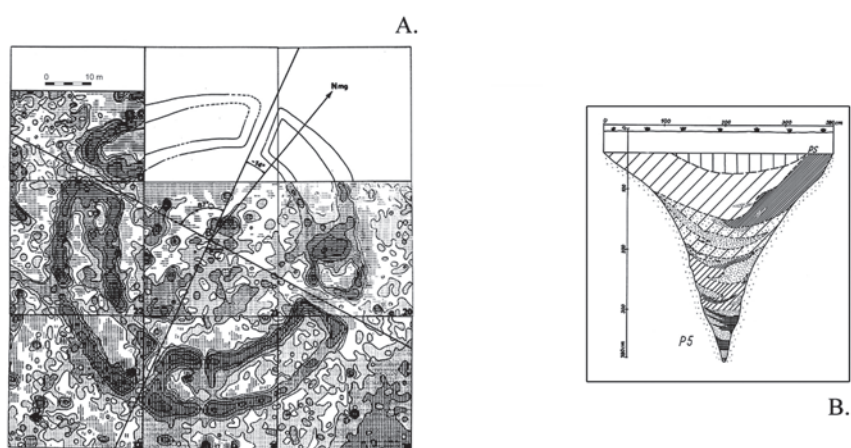

Obr. II.2. Rondely v Čechách. **1:** Benátky nad Jizerou – letecké foto (A) a výsledky geofyzikálního měření (B); **2:** Skupice – letecké foto; **3:** Straškov – letecké foto; **4:** Želízky – letecké foto (A) a výsledky geofyzikálního měření (B). Letecké fotografie M. Gojda, geofyzikální měření R. Křivánek (Gojda ed. 2004, plates 10, 11, 12a, fig. 3.22).

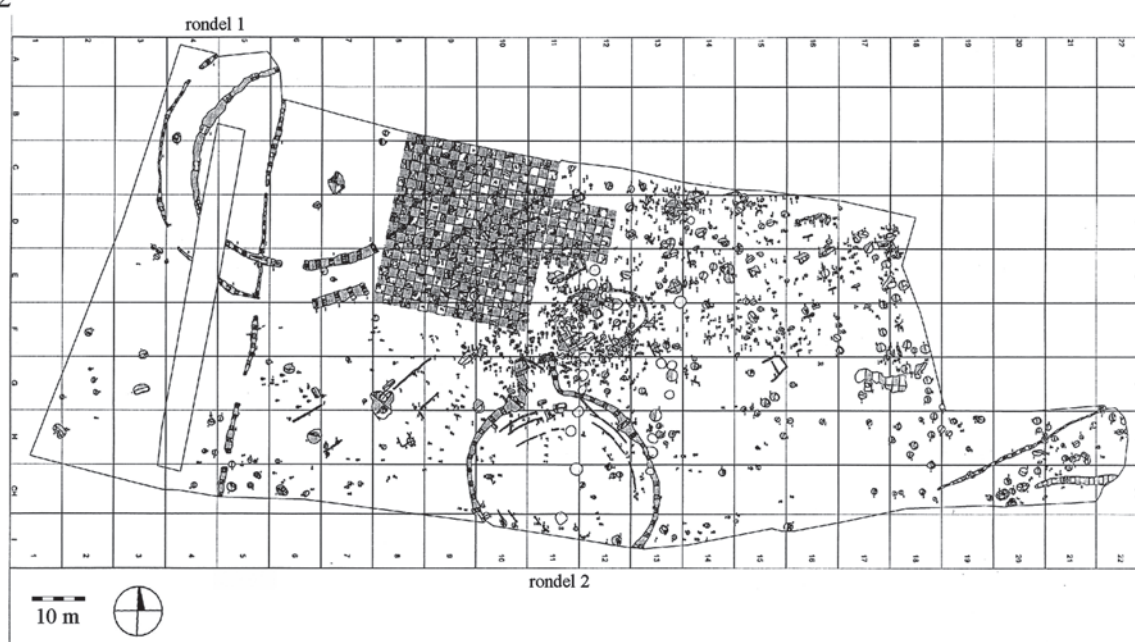

Obr. II.3. Rondely v Čechách. 1: Březno – část zkoumaného půdorysu (A) a řez příkopem (B). Výzkum L. Drápely a M. Bureše; 2: Půdorysy rondelů v Bylanech 4 (A) a řez vnitřním příkopem obj. 4/1. Podle Pavlů – Zápotocká 2007, příl. 8; Pavlů – Rulf – Zápotocká 1995, fig. 12; 3: Holohlavy – půdorys rondelu (A) a řez příkopem (B). Podle Kalferst – Vávra 1998, obr. 2-3; 4: Horoměřice-Chotol – rekonstrukce půdorysu (A) a řez příkopem (B). Výzkum K. Remišové-Věšínové a J. Beneše.

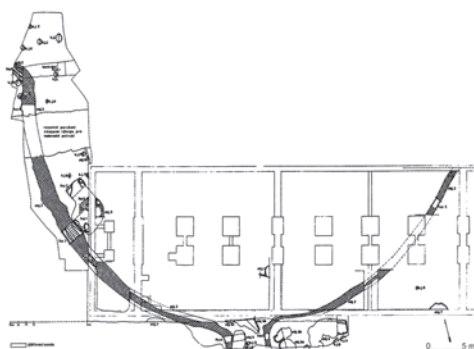
1

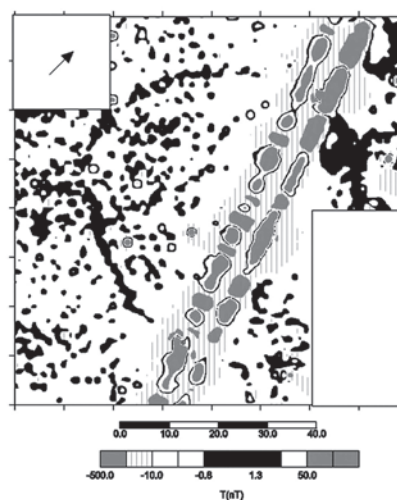
2

3

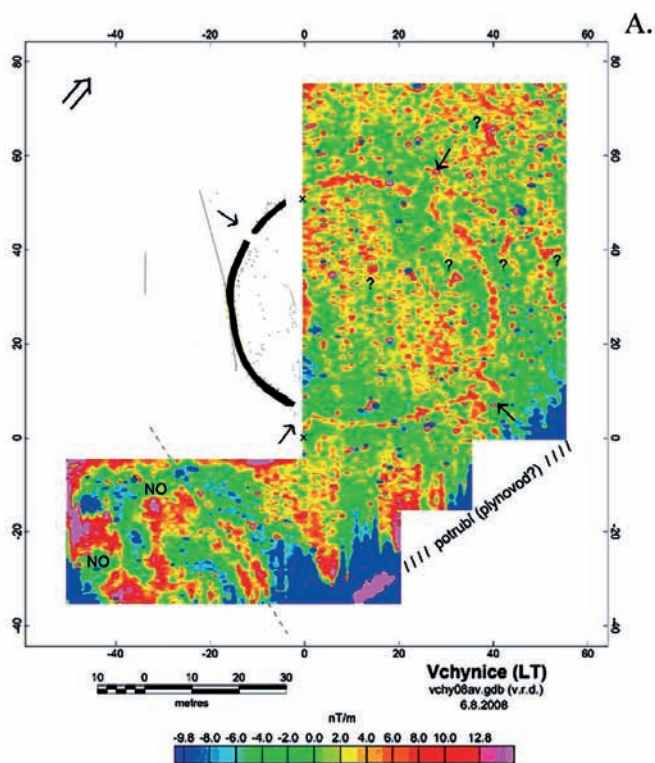

4

Obr. II.4. Rondely v Čechách. 1: Lochenice – půdorys rondelu složený z kombinace výsledků plošného výzkumu a geofyzikálního měření (A) a řez příkopem (B). Podle Buchvaldek – Zeman a kol. 1990, obr. 5, 59; 2: Praha-Krč – odkryté půdorysy rondelů 1 a 2. Výzkum L. Smejtky; 3: Poděbrady-Chotánky – část zkoumaného půdorysu. Výzkum Z. Sedláčka; 4: Praha-Vinoř – geofyzikálně zaměřený půdorys rondelu. Podle Křivánek – Kuna 1993.

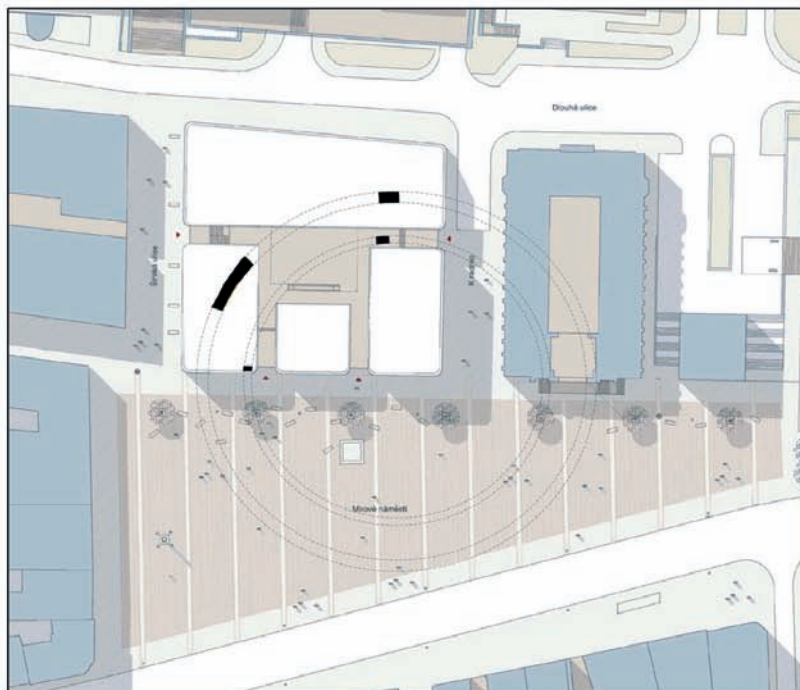
1

B.

2

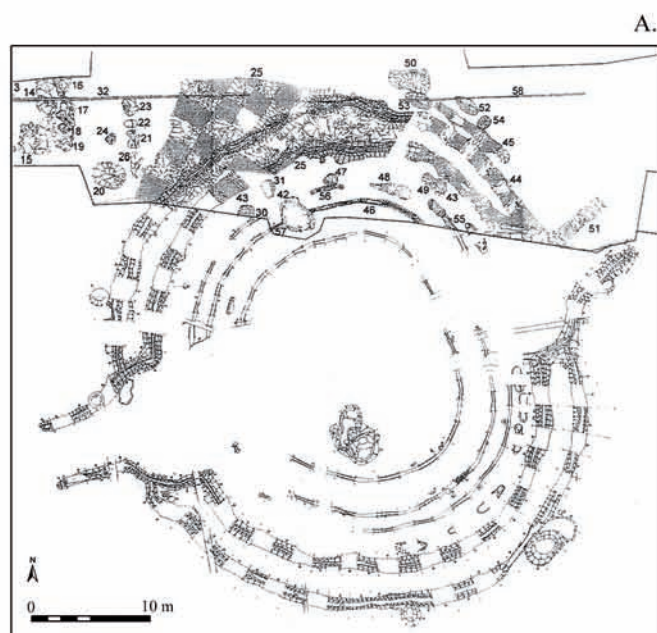
A.

B.

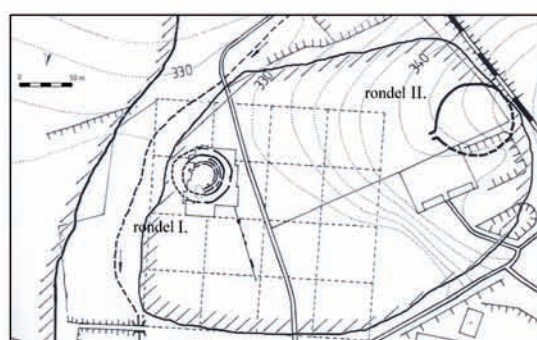
Obr. II.5. Rondely v Čechách. 1: Vchynice – půdorys rondelu složený z výsledků plošného výzkumu a geofyzikálního měření (A) a řez příkopem (B). Výzkum M. Půlpána, geofyzikální měření R. Křivánek; 2: Ústí nad Labem – rekonstrukce půdorysu rondelu (A) a řez vnějším příkopem (B). Výzkum P. Lisska.

1

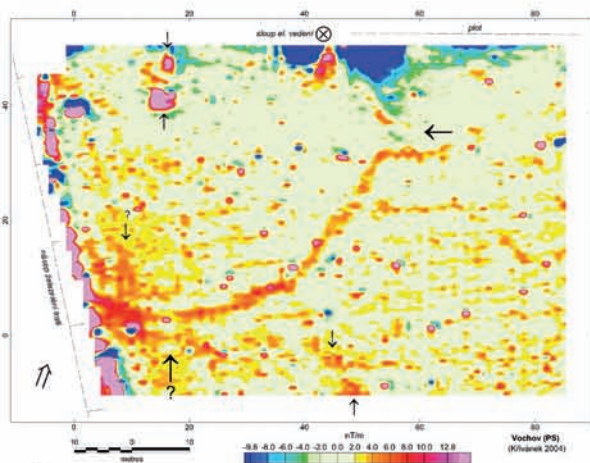
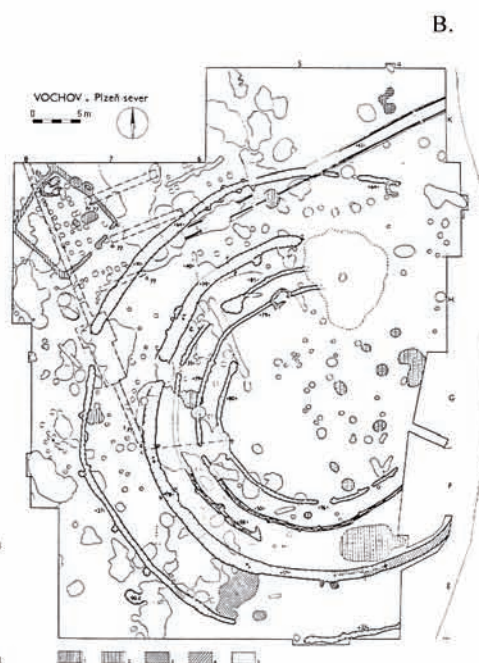

B.

2

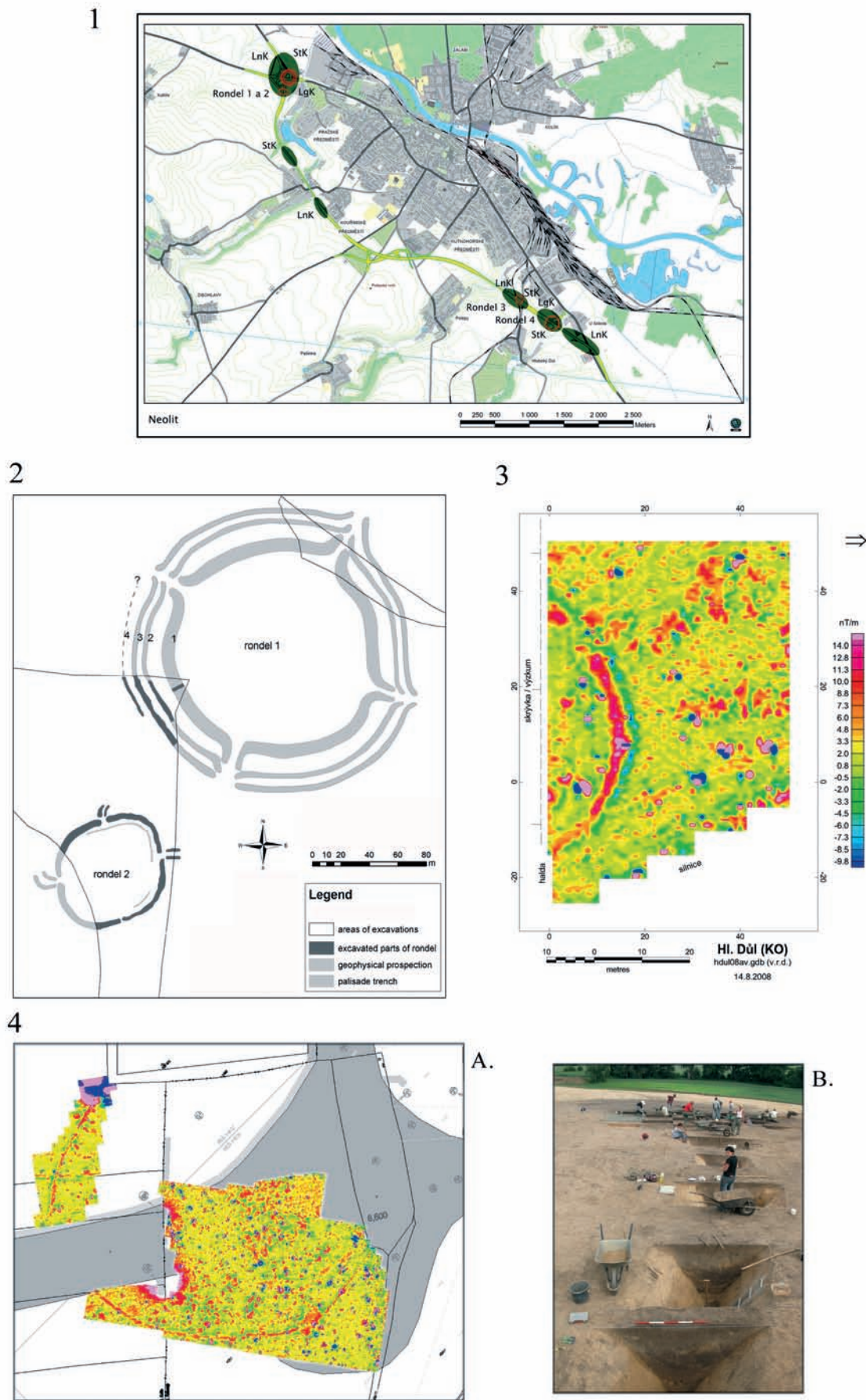

A.

C.

Obr. II.6. Rondely v Čechách. 1: Praha-Ruzyně – půdorys rondelu na základě výzkumů (A) a řez vnitřním příkopem (B). Podle *Kuchařík – Švácha 2007, obr. 4*. Výzkumy M. Kostky a M. Kuchaříka; 2: Poloha rondelů I a II ve Vochově (A), půdorys rondelu I (B) a geofyzikálně zaměřený vstup rondelu II (C). Výzkumy I. Pavlů a M. Metličky, geofyzikální měření R. Křivánek. Podle *Pavlů – Zápotocká 2007, příl. 9; Pavlů 1982, abb. 1; Metlička 2005, obr. 2*.

Obr. II.7. Rondely v Čechách. 1: Poloha rondelů 1, 2 a rondelů 3, 4 na okraji Kolína; 2: Poloha a předběžná rekonstrukce půdorysů rondelů 1 a 2 na základě výsledků plošného výzkumu a geofyzikálního měření. Výzkum R. Šumberové, geofyzikální měření R. Křivánek; 3: Výsledek geofyzikálního měření vstupu u rondelu 3 v Kolíně. Výzkum D. Malýkové, geofyzikální měření R. Křivánek; 4: Půdorys „rondelu“ č. 4 v Kolíně (A) a průběh výzkumu jeho příkopu (B). Výzkum D. Malýkové, geofyzikální měření R. Křivánek.

Geomorfologické poměry:

Lokalita leží v nadmořské výšce 342 – 346 m n.m. Sídlní areál je na východní straně obtékán Vochovským potokem, ve vzdálenosti 30 – 100 m od rondelů. Geomorfologicky se jedná o mírný svah skloněný k východu, s rondelem I při jeho úpatí a rondelem II na jeho temeni.

Želízy (Mělník)

Další rondel s jedním příkopem byl objeven leteckým průzkumem M. Gojdy (ARUP; *Gojda ed. 2004*). Následný geofyzikální průzkum R. Křivánka (ARUP; *Křivánek 2004a, b*) upřesnil jeho celkové rozměry (maximální průměr 60 m) a počet čtyř vstupů, orientovaných přibližně k hlavním světovým stranám (**obr. II.2: 4**).

Opakované povrchové sběry potvrdily osídlení zkoumaného území v neolitu.

Geomorfologické poměry:

Lokalita leží na mírném svahu, otočeném k severovýchodu, s nadmořskou výškou do 245 m n.m. Přibližně 250 m východním směrem protéká říčka Liběchovka (II. řádu). Současný tok Labe (I. řádu) je vzdálen cca 1,5 km jihozápadním směrem.

II. 3. Umístění rondelů v krajině České republiky

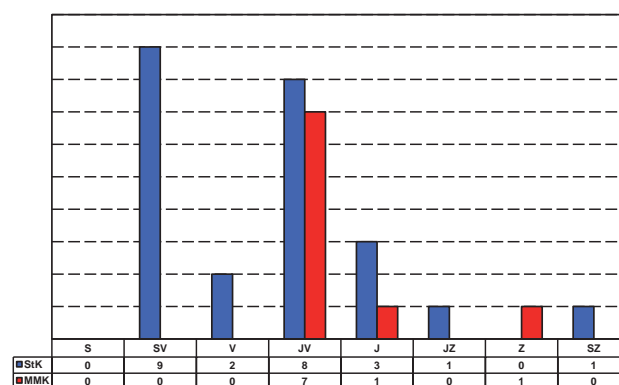
Počet nalezených rondelů stoupá poměrně rychle zejména od počátku tohoto století. Další nálezy bezpochyby přinesou záchranné výzkumy a letecká archeologie spojená s geofyzikálním měřením. V současné době evidujeme na území České republiky 34 rondelů na 28 nalezištích. O umístění rondelů v krajině České republiky lze shrnout následující informace.

Největší koncentrace lokalit byla dosud zaznamenána hlavně v nižších oblastech Čech a Moravy. Jedná se zejména o povodí hlavních vodních toků – Labe a Vltavy (dolní tok) v Čechách a Dyje a jejích přítoků (zejména Jevišovky) na jižní Moravě (viz **obr. II.1**). Poněkud stranou od největší koncentrace nálezů leží lokality ve Skupicích (povodí Ohře), Vochově (povodí Berounky), Mohelně (povodí Jihlavy) a nejseverněji položená lokalita na Moravě leží v Rašovicích (povodí Litavy).

Kromě třech případů (Mašovice, Běhařovice a Mohelno na Moravě) nepřekračuje v celé České republice nadmořská výška poloh s nálezy rondelů 350 m n.m. Nejkratší vzdálenosti, od 2 do 10 km, jsou mezi kolínskými areály (Kolín), Lochenicemi a Holohlavy (Hradec Králové), Krpy a Benátkami nad Jizerou (Mladá Boleslav), Prahou-Ruzyní a Horoměřicemi (Praha-západ) a také Běhařovicemi a Křepicemi (Znojmo) na Moravě. Ohledně geomorfologického umístění rondelů můžeme shrnout následující.

Ze všech sledovaných 34 rondelů v České republice jich bylo 18 (52,9%) umístěno na mírných svazích, 7 (20,6%) leželo na okrajích teras vodotečí a další 4 případy (11,8%) byly nalezeny na téměř rovině a 2 (tj. 5,9%) přímo v nivě dnešních vodotečí. Pouze ve dvou případech, Vochově II a Holohlavech v Čechách, se rondely nacházely na vrcholech mírných svahů. Dominantní poloha v krajině evidentně nebyla nejdůležitějším kritériem pro umístění rondelů (**tab. II.1**).

Expozice svahů, na kterých byly rondely v České republice umístěny, odpovídají trendu umístění neolitických sídelních areálů (výběrově *Rulf 1983; Květinová 2001; Končelová 2005; Pavlů – Zápotocká 2007*). Převládají různé odchylky východním nebo jižním směrem (**obr. II.8**).

II. 4. Analýza tvarů a rozměrů rondelů v České republice

Obr. II.8. Rondely v ČR podle expozice svahu (osa Y – četnost).

V České republice lze studovat dvě geograficky a kulturně oddělené skupiny rondelů. Podle literatury spadá jižní část Moravy do předpokládaného jádra výskytu rondelové architektury ve střední Evropě (*Podborský a kol. 1999, 280*). Znalost budování rondelů se odtud měla šířit společně s novými tvary keramických nádob z Moravy do Čech a dále (*Zápotocká 2004, 33*). Tvarovému a metrickému srovnání obou skupin rondelů se dosud nikdo podrobněji nevěnoval, přitom právě tato analýza by mohla výše uvedená tvrzení ověřit. V současné době lze pracovat s 24 rondely na 19 lokalitách v Čechách, běžně datovanými do StK IVA, a dále s 10 rondely na 9 lokalitách na Moravě v prostředí MMK Ia (**obr. II.1**).

Úkolem této části je zjistit, jestli mají tyto skupiny shodné některé vlastnosti, vybrané na základě předchozích kapitol shrnujících publikovanou literaturu, nebo zda se v některých bodech liší. Zaměříme se na:

- počty konstrukčních prvků,

- počty a tvary vstupů,
- maximální průměry největšího a nejmenšího příkopu,
- maximální průměry nejmenší palisády.

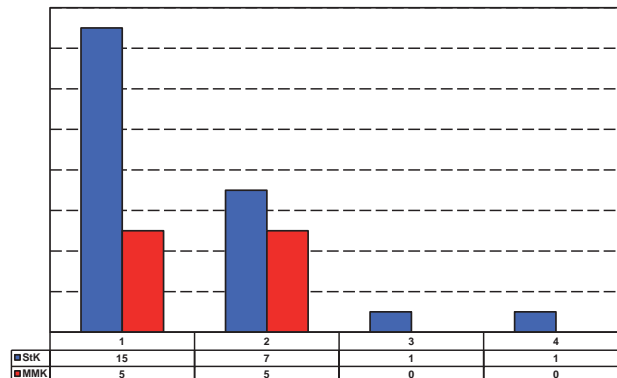
II. 4. 1. Počet jednotlivých konstrukčních prvků

Počet příkopů

V Čechách byly prozatím odkryty rondely s jedním až čtyřmi příkopy (**obr. II.9**). Ve vzorku 24 případů převažují rondely s jedním příkopem v počtu 15 objektů (62,5 %), celkově 7 (29,2 %) je objektů se dvěma příkopy. Pouze v jednom případě byl zachycen rondel se třemi (Bylany 4/2) a jednou se čtyřmi příkopy (Kolín 1).

V 10 moravských nálezech zatím chybí více než dvoupříkopové rondely. Ve stejném počtu se zde objevují rondely s jedním i se dvěma příkopy (5 případů).

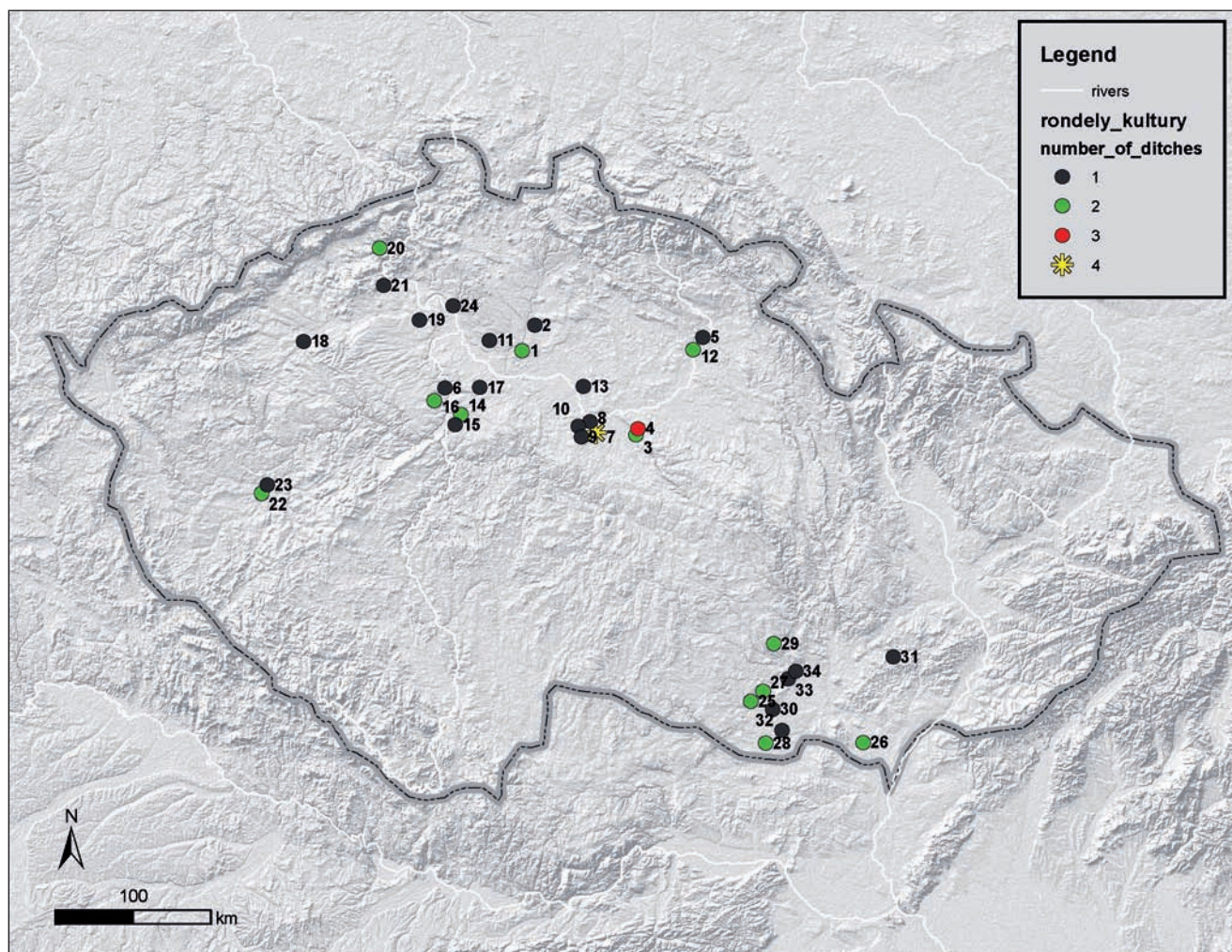
Z hlediska počtu těchto konstrukčních prvků je situace v Čechách rozmanitější. Výrazně zde oproti moravským nálezům převažují rondely s jediným příkopem (**obr. II.10**).

Obr. II.9. Rondely v ČR podle celkového počtu hrotitých příkopů (osa Y – četnost).

Počet palisádových žlábků

Stopy po palisádových ohrazeních mizí relativně rychle a zvláště při leteckém snímkování nebývají zachyceny. To je problém i většiny záchranných výzkumů. Z celkem 24 českých rondelů lze počet palisádových žlábků sledovat pouze u 10 objektů (41,7 %). V 5 případech (50 %) to byl počet tří žlábků v jednom ob-

Obr. II.10. Rondely v ČR podle celkového počtu hrotitých příkopů. Mapový podklad Earth Satellite Corporation® ESRI®.

Obr. II.11. Rondely v ČR podle celkového počtu vnitřních palisádových žlábků (osa Y – četnost).

jektu, třikrát se objevily dva žlábků (30 %) a ve dvou případech to byl žlábek jediný (20 %).

V 6 moravských nálezích (60 %), u kterých byly žlábků zachyceny, převažují dva žlábků v počtu 3 případů (50 %), dvakrát byl zachycen jeden žlábek (33,3 %) jednou se objevily tři žlábků (16,7 %).

Při tak malém počtu sledovaných objektů nemá smysl obě skupiny porovnávat (*obr. II.11; obr. II.12*).

Prozatím lze shrnout, že rondely v České republice většinou disponovaly více než jednou vnitřní palisádou a že v obou kulturních skupinách existovaly rondely s jednou, dvěma i třemi palisádami.

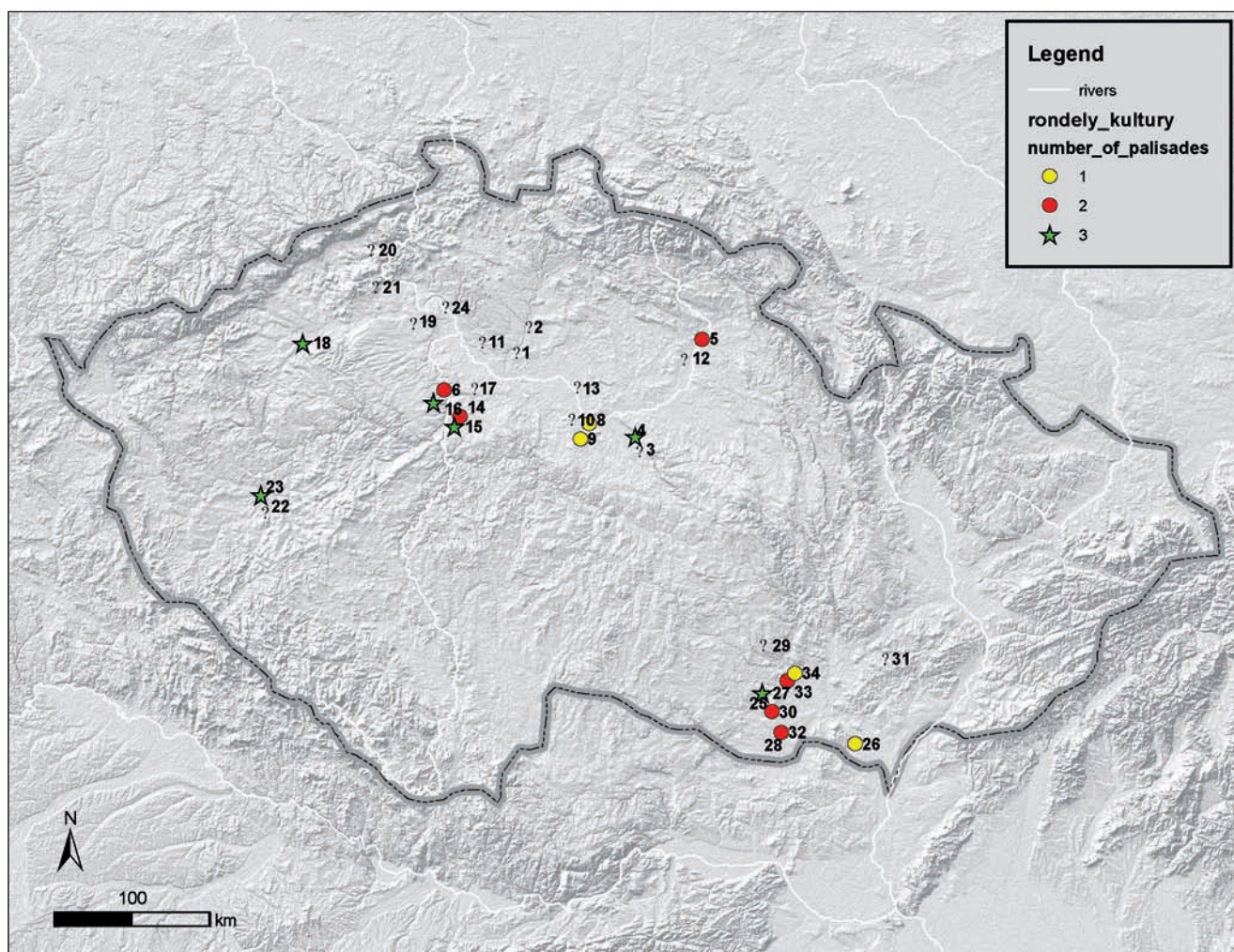
II. 4. 2. Počty a tvary vstupů u příkopů

Počet vstupů:

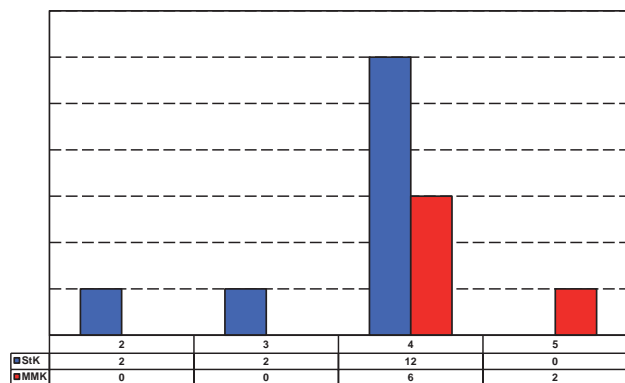
O celkovém počtu vstupů jsme v Čechách dobře obeznámeni u 16 objektů (66,7%; *obr. II.13*). Z tohoto počtu celkem 12 rondelů (75 %) disponovalo čtyřmi vstupy a po dvou případech dvěma nebo třemi vstupy (obě skupiny po 12,5 %).

Situaci na Moravě lze popsat u 8 objektů (80 %). Celkem 6 rondelů mělo původně čtyři vstupy (75 %) a 2 objekty pět vstupů (25 % – Rašovice; Vedrovce III).

Na obou sledovaných územích shodně převažují rondely se čtyřmi vstupy. Situace v Čechách je v současnosti rozmanitější, neboť zde byly odkryty také rondely se dvěma i třemi vstupy (*obr. II.14*).

Obr. II.12. Rondely v ČR podle celkového počtu vnitřních palisádových žlábků. Mapový podklad Earth Satellite Corporation® ESRI®.

Obr. II.13. Rondely v ČR podle celkového počtu vstupů u příkopů (osa Y – četnost).

Tvary vstupů:

V České republice bylo do r. 2009 identifikováno celkem šest základních tvarových typů vstupů (viz *obr. II.15*):

Typ 1: s jednoduchým přerušením průběhu příkopu. Počet příkopů bývá různý.

Typ 2: s klešovitě ven vyhnutým příkopem. Počet příkopů je různý, převažují však objekty s jedním příkopem.

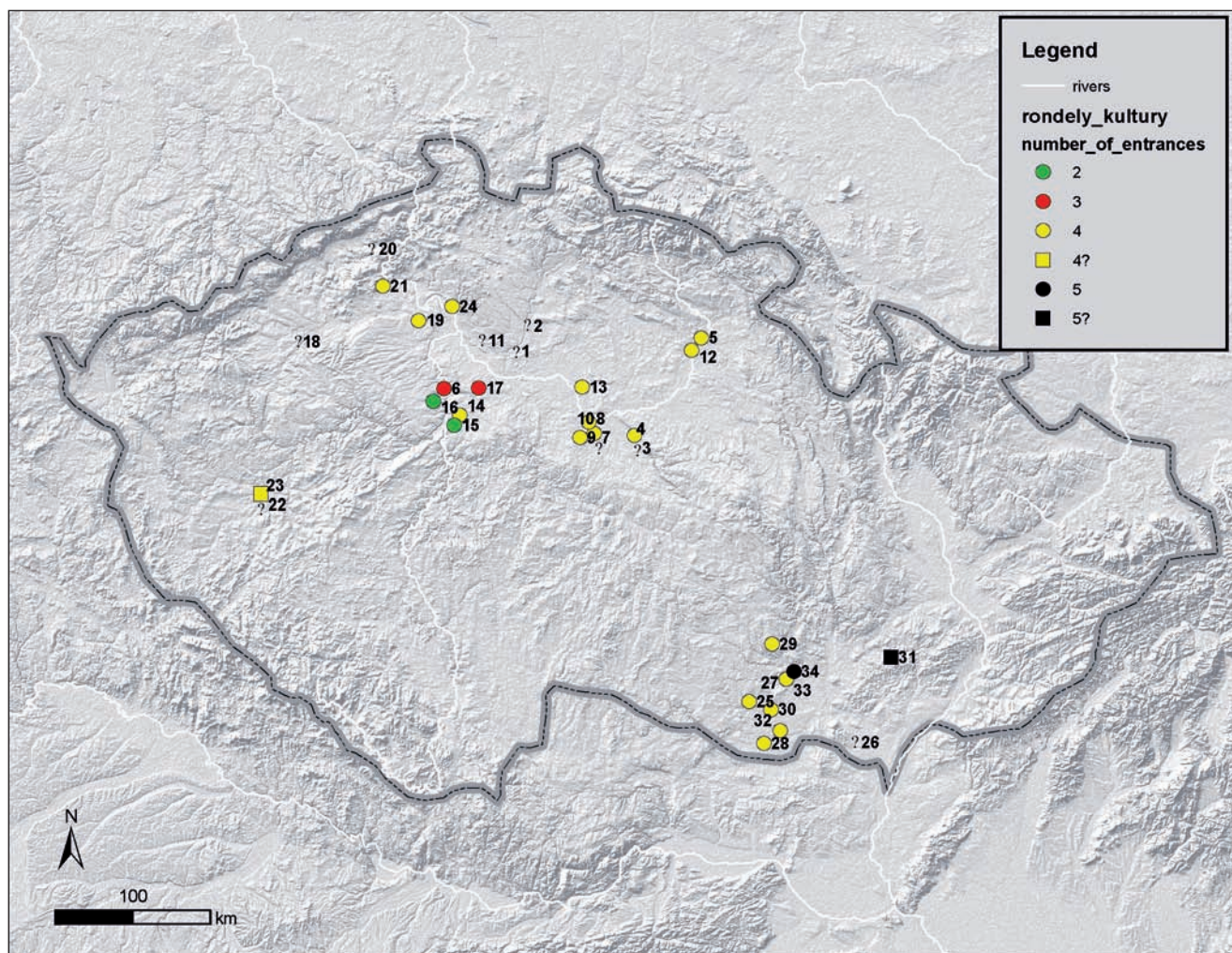
Typ 3: s klešovitě ven vyhnutým příkopem, podobně jako u předchozího typu, ale mezi ukončením vlastního příkopu a ramenem vstupu je vždy krátké přerušení. Zřejmě se nejedná o nedokončený objekt. Tento typ vstupu byl prozatím zachycen u rondelů s jedním příkopem.

Typ 4: je kombinací jednoduše přerušeno příkopu a klešovitých vstupů (typy 1 a 2). Objevuje se u rondelů se dvěma příkopu. V rámci každého příkopu je tvar vstupu konstantní.

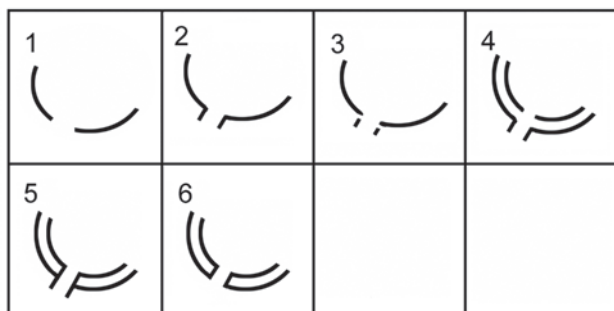
Typ 5: s propojenými příkopu, tvořícími oddělené segmenty s klešovitým protažením vnitřního příkopu vně areálu. Ramena vstupu vybíhají ven z vnitřního příkopu a dotýkají se vnějšího příkopu. Tento typ se skládá ze dvou příkopů.

Typ 6: s propojenými příkopu, tvořícími oddělené segmenty. Stejně jako v předchozím případě jde o rondely se dvěma příkopu (typ Lochenice-Unternberg dle V. Podborského).

Podle dosavadních zjištění ze vzorku 19 objektů (79,2%; *obr. II.16*) převažují v Čechách typy vstupu 1 a 2, oba v 7 zastoupeních (oba 36,8 %). Dále se objevil

Obr. II.14. Rondely v ČR podle celkového počtu vstupů u příkopů. Mapový podklad Earth Satellite Corporation® ESRI®.

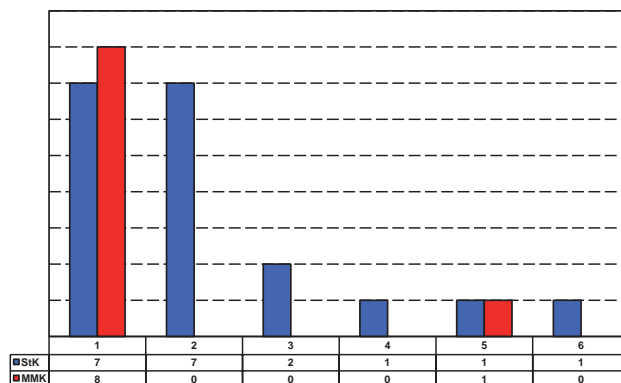

Obr. II.15. Tvarové typy vstupů u příkopů rondelů v ČR.

ve dvou případech typ 3 (10,5%; Kolín 2, 3). Typ 4 (Bylany 4/1), typ 5 (Praha-Ruzyně) a typ 6 (Lochenice) byly odkryty jednou.

Situace moravských rondelů je v celkovém počtu 9 objektů (90%) jednodušší. V 8 případech byl zachycen jednoduchý typ 1 (88,9%), pouze jednou typ 5 (Mašovice).

Tvarové spektrum vstupů je na území Čech mnohem rozmanitější. V obdobném počtu se na obou územích objevují pouze typy 1 a 5 (*obr. II.17*).

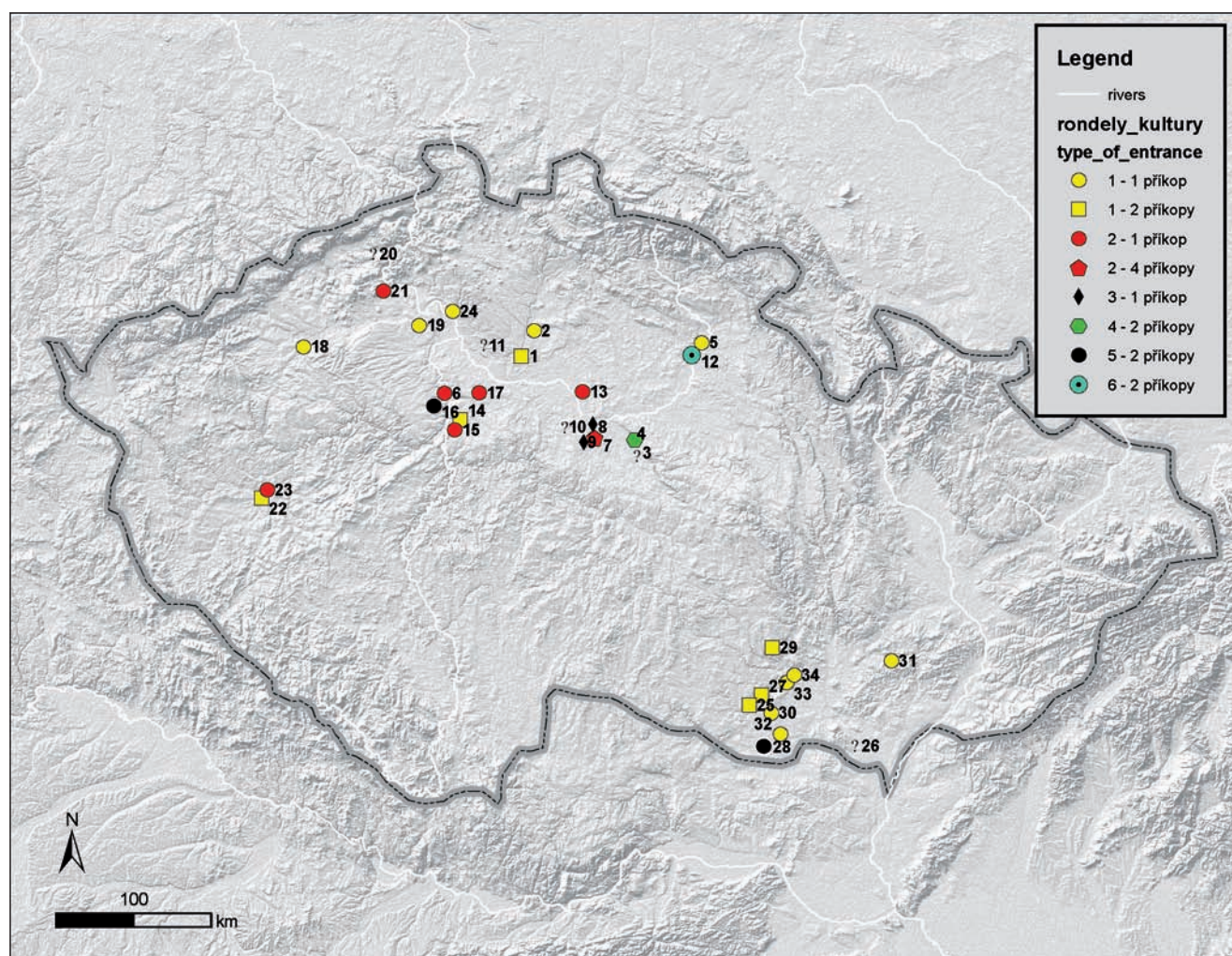

Obr. II.16. Rondely v ČR podle tvarových typů vstupů (osa Y – četnost).

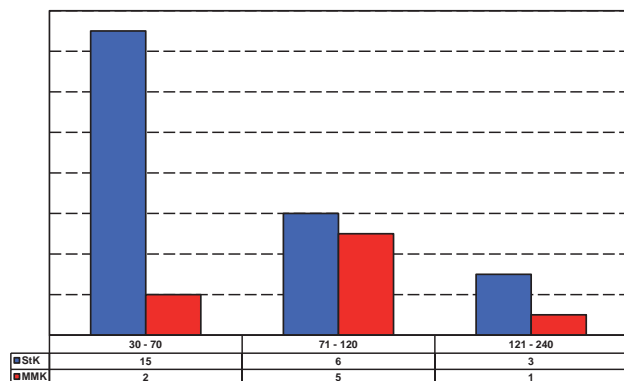
II. 4. 3. Rozměry konstrukčních prvků

Příkopy

Při srovnání rondelů podle průměrů největšího a nejmenšího měřitelného příkopu se v této kapitole podříme tradičního dělení na malé (do 70 m), střední (do 120 m) a velké objekty (nad 120 m) (*Podborský a kol. 1993, 130*).

Obr. II.17. Rondely v ČR podle tvarových typů vstupů. Mapový podklad Earth Satellite Corporation® ESRI®.

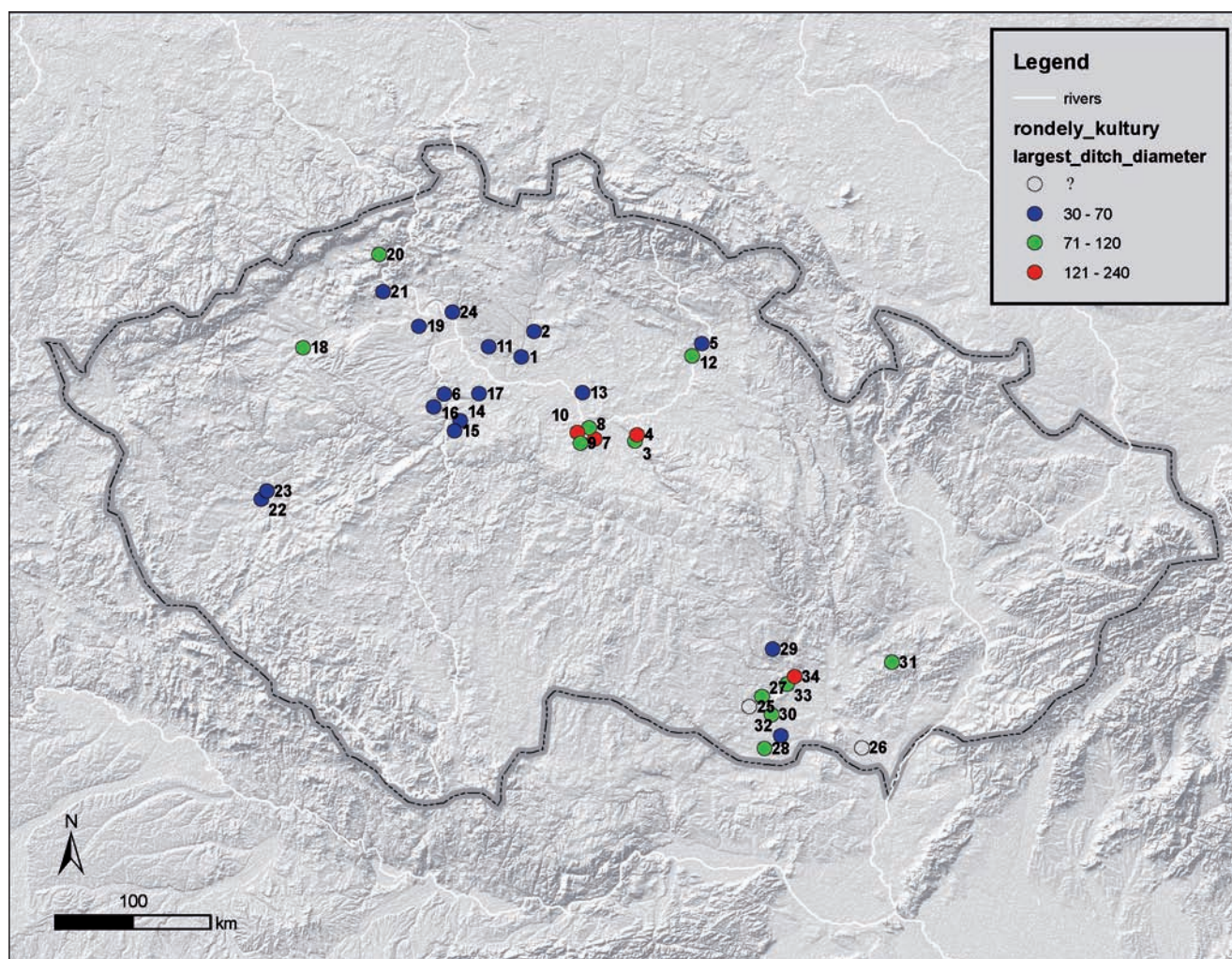

Obr. II.18. Rondely v ČR podle rozměrů největšího příkopu (v metrech; osa Y – četnost).

rově největší skupiny objektů nad 120 m v průměru (Bylany 4/2; Kolín 1; Kolín 4).

Osm moravských rondelů (80 %), u kterých byly maximální hodnoty zaznamenány, vykazuje následující zastoupení: menší rondely mají pouze 2 zástupce (25 %), střední velikostní kategorie se objevila v 5 případech (62,5 %) a pouze jeden rondel (12,5 %) přesáhl hranici 120 m (Vedrovice III).

Na obou územích byly zachyceny všechny tři velikostní skupiny. V prostředí StK převládají nálezy malých rondelů, na sousedním území se tato velikostní skupina objevuje spíše sporadicky a dominují zde střední rondely (*obr. II.19*).

Obr. II.19. Rondely v ČR podle rozměrů největšího příkopu (v metrech). Mapový podklad Earth Satellite Corporation® ESRI®.

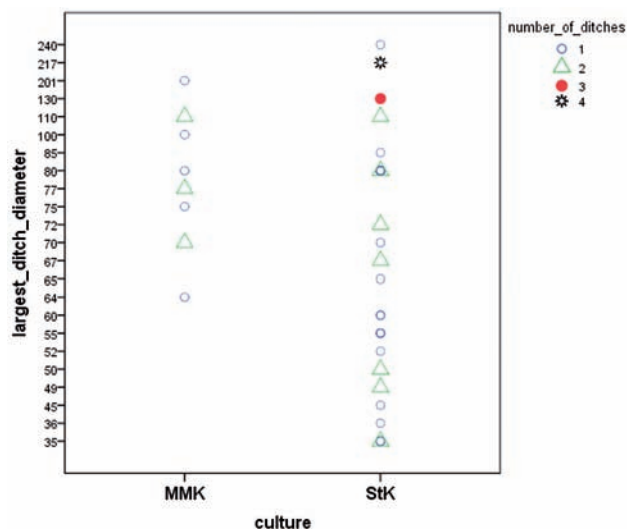
Největší (vnější) příkop:

Z 24 rondelů (100%; *obr. II.18*) v Čechách jich 15 (62,5 %) spadá do kategorie velikostně nejmenších¹⁴. Do střední velikostní skupiny lze zařadit 6 objektů (25 %). Celkem 3 objekty (12,5 %) spadají do rozmě-

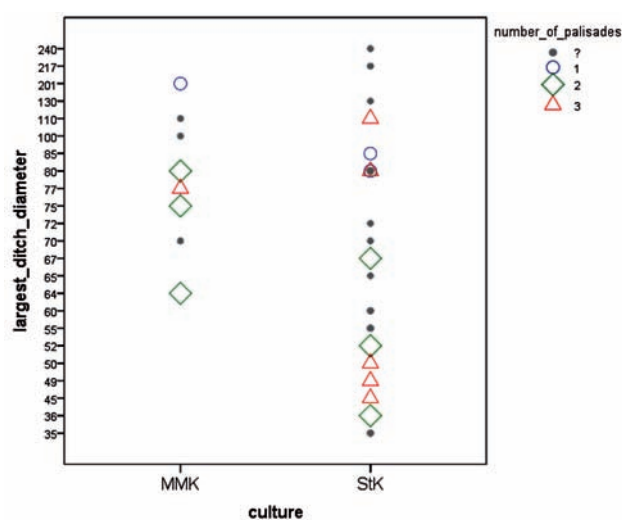
Rondely s různým počtem příkopů, počtem pališádových žlábků, počtem vstupů a tvarem vstupů podle velikostních skupin:

Rondely s jedním příkopem byly zachyceny ve všech třech velikostních skupinách, u rondelů se dvěma příkopy je horní velikostní limit 120 m (*obr. II.20*). Tuto hranici překračují rondely s jedním, třemi nebo čtyř-

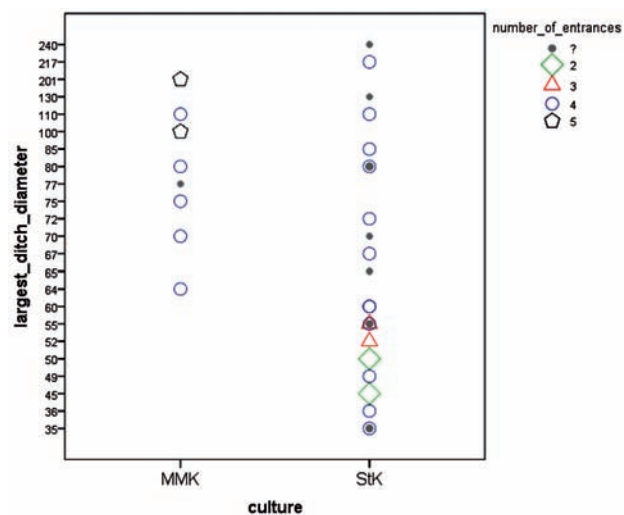
¹⁴ Celkem 6 objektů nepřesáhlo ani průměr 50 m!

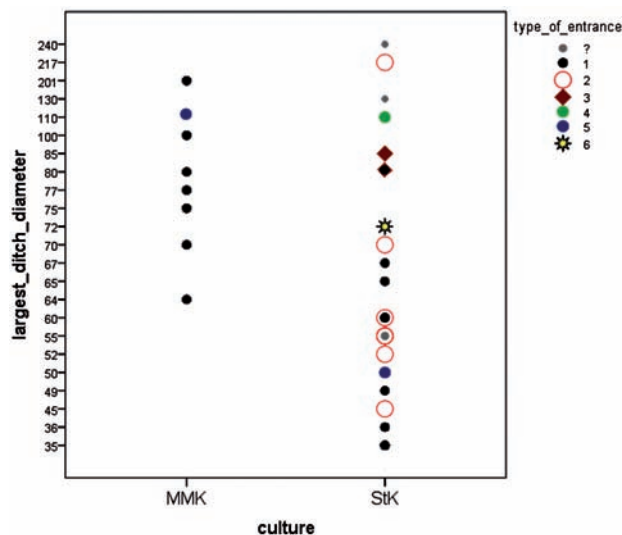
Obr. II.20. Rondely s různým počtem příkopů podle kultur (osa X) a rozměrů největšího příkopu (osa Y, v metrech).

Obr. II.21. Rondely s různým počtem palisádových žlábků podle kultur (osa X) a rozměrů největšího příkopu (osa Y, v metrech).

Obr. II.22. Rondely s různým počtem vstupů u příkopů podle kultur (osa X) a rozměrů největšího příkopu (osa Y, v metrech).

Obr. II.23. Rondely s různým tvarem vstupů u příkopů podle kultur (osa X) a rozměrů největšího příkopu (osa Y, v metrech).

mi příkopy. Ve skupině malých rondelů (do 70 m) se objevují také rondely se dvěma příkopy.

Rondely s jedním vnitřním žlábkem byly zachyceny pouze ve velikostních skupinách středních a velkých rondelů, rondely se dvěma a třemi žlábkami náleží do malých a středních rondelů (*obr. II.21*).

Pokud do stejného grafu dosadíme celkové počty vstupů u příkopů, objevují se v nejnižších hodnotách, u tzv. malých rondelů (do 70 m), všechny české objekty se dvěma a třemi vstupy (*obr. II.22*)¹⁵. Rondely se čtyřmi vstupy je možné zaznamenat ve všech velikostních skupinách. Jediné dva rondely s pěti vstupy z Moravy dosahují 100 a více metrů.

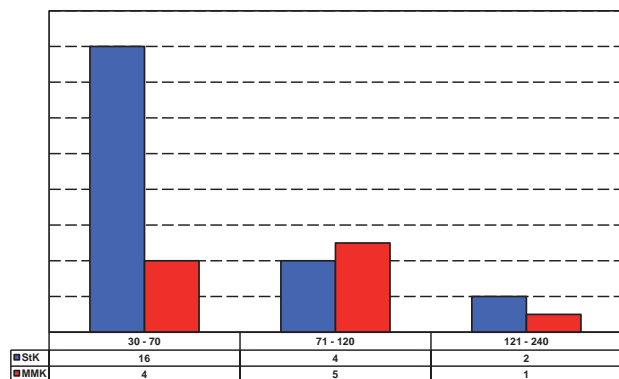
¹⁵ Hodnota 55 m představuje maximální velikostní hranici u dvouvstupových a třívstupových objektů.

Podle tvarů vstupů (*obr. II.23*), jsou velikostně nejvariabilnější rondely s typem vstupů 1 a 2. Tyto dva tvary se objevují v několika velikostních skupinách, včetně té největší. Typy 3, 4, 6 náleží do středních rondelů. Typ 5 byl zachycen mezi malými rondely (Praha-Ruzyně) i u rondelů střední velikosti (Mašovice).

Nejmenší (vnitřní) příkop¹⁶:

V Čechách (sledováno 22 rondelů; 91,7 %; *obr. II.24*) převládá trend menších objektů do 70 m v počtu 16 objektů (20,7 %). Celkem 4 objekty (18,2 %) spadají do střední velikostní skupiny. Oba největší objek-

¹⁶ Při této analýze bylo využito stejné dělení do velikostních skupin jako u největších příkopů. Do analýzy jsou zahrnuty také rondely pouze s jedním příkopem.

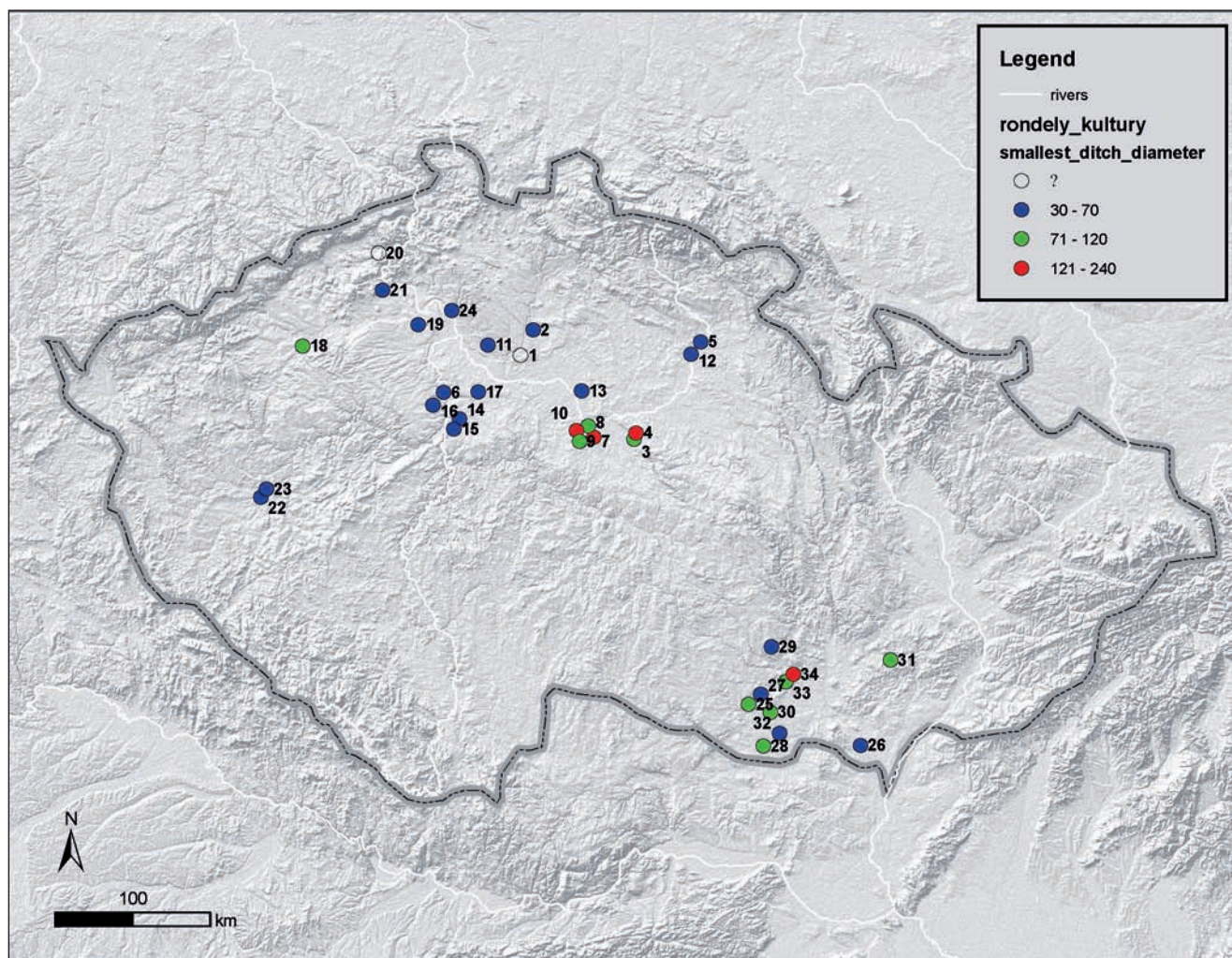

Obr. II.24. Rondely v ČR podle rozměrů nejmenšího příkopu (v metrech; osa Y – četnost).

Oproti výsledkům srovnání předchozí proměnné došlo k nárůstu počtu malých rondelů rovněž v prostředí MMK. Podle sledovaného vzorku rondelů se na Moravě střídavě objevují malé a střední objekty (*obr. II.25*).

Rondely s různým počtem příkopů, počtem palisádových žlábků, počtem vstupů a tvarem vstupů podle velikosti nejmenšího příkopu:

Většina dvoupříkopových rondelů v Čechách spadá do skupiny malých rondelů, jediný čtyřpříkopový rondel náleží do velkých objektů (*obr. II.26*).

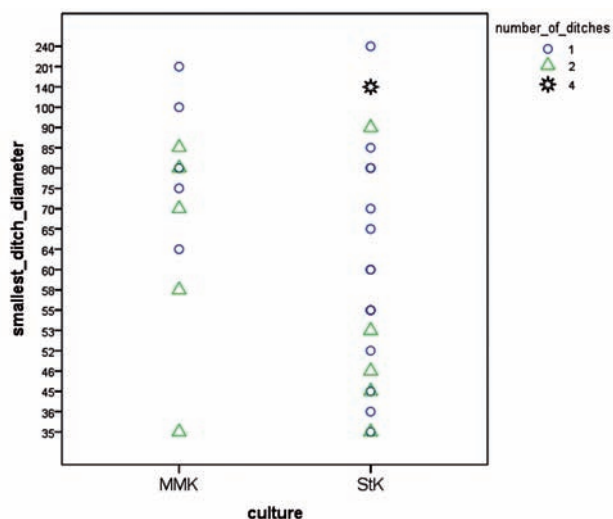
Obr. II.25. Rondely v ČR podle rozměrů nejmenšího příkopu. Mapový podklad Earth Satellite Corporation® ESRI®.

ty v Kolíně (9,1 %) stále spadají do skupiny velkých rondelů.

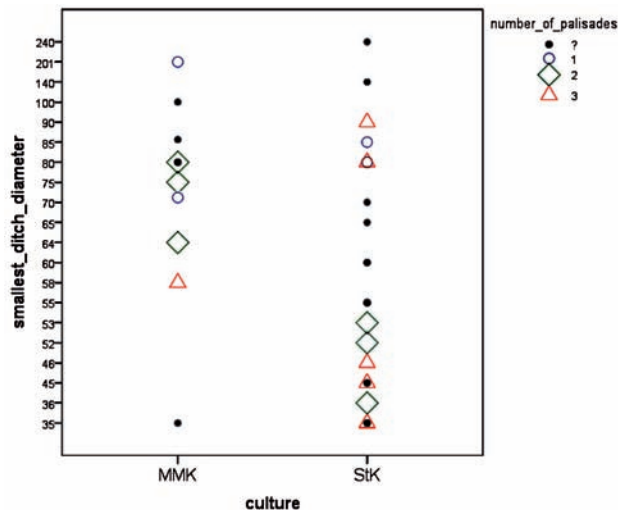
Na Moravě (sledováno 10 rondelů; 100 %) převažují střední rondely v 5 případech (50 %), do malých rondelů lze započítat 4 rondely (40 %). Jeden jediný rondel ve Vedrovicích spadá do kategorie velkých objektů nad 120 m.

Také na Moravě spadá více dvoupříkopových objektů do malých rondelů (do 70 m).

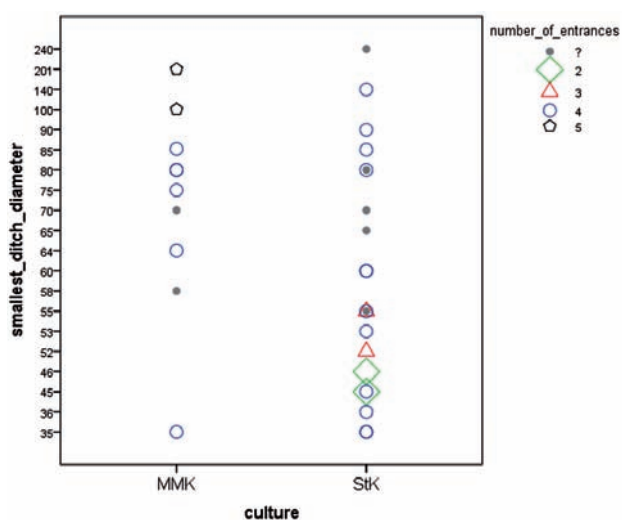
Situace kolem počtu palisádových žlábků se během srovnání rozměrů nejmenšího příkopu příliš nezměnila (*obr. II.27*). To samé lze konstatovat u počtu vstupů u příkopů (*obr. II.28*) a u většiny tvarových typů vstupů (*obr. II.29*).

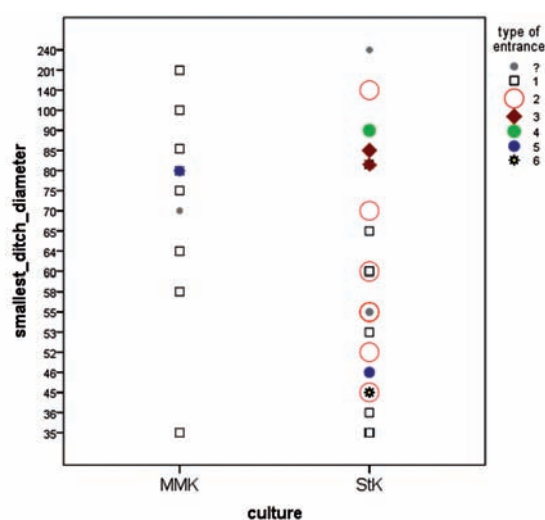
Obr. II.26. Rondely s různým počtem příkopů podle kultur (osa X) a rozměrů nejmenšího příkopu (osa Y, v metrech).

Obr. II.27. Rondely s různým počtem palisádových žlábků podle kultur (osa X) a rozměrů nejmenšího příkopu (osa Y, v metrech).

Obr. II.28. Rondely s různým počtem vstupů u příkopů podle kultur (osa X) a rozměrů nejmenšího příkopu (osa Y, v metrech).

Obr. II.29. Rondely s různým tvarem vstupů u příkopů podle kultur (osa X) a rozměrů nejmenšího příkopu (osa Y, v metrech).

Palisádové žlábků

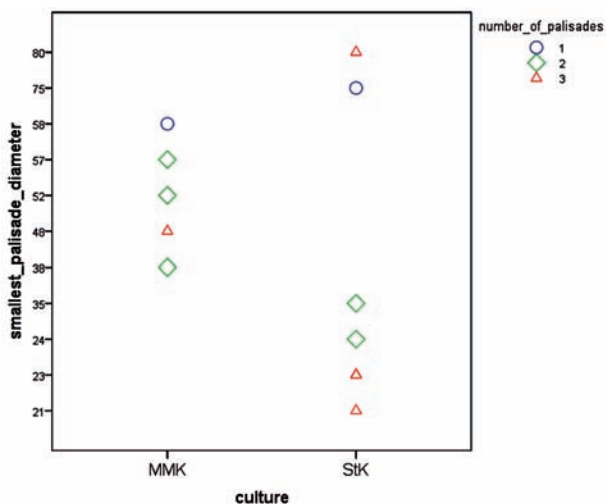
V této práci byla posouzena pouze velikost nejmenších palisádových žlábků. Srovnat průměr nejmenší uzavřené plochy bylo v Čechách možné u 7 rondelů (29,2 %). Celkem 4 tyto objekty disponovaly maximálním průměrem nejmenšího žlábků mezi 20 – 25 m. Větší byl průměr žlábků u rondelu v Horoměřicích (35 m) a z těchto nízkých hodnot vybočují rondely 4/1 v Bylanech (až 80 m) a v Kolíně 2.

Hodnoty pěti těchto rozměrů z Moravy jsou vyšší. Žádná z nich nepřesáhla velikostní hranici 60 m (Bulhary) a neklesla pod 38 m (Těšetice-Kyjoovice).

Rondely na území Čech častěji disponují oproti moravským objektům nižšími hodnotami rozmě-

rů nejmenších vnitřních palisádových žlábků (**obr. II.30**). V obou sledovaných skupinách rondelů v České republice platí, že rondely s vyšším počtem palisádových žlábků disponují menším průměrem vnitřní plochy rondelu.

Dva a tři palisádové žlábků se také objevují častěji u vícepříkopových rondelů a v prostředí StK byly dva a tři palisádové žlábků zachyceny u rondelů se dvěma a třemi vstupy. V Čechách disponovaly třemi palisádovými žlábků také tři rondely s klešovitě tvarovaným vstupem (typy 2, 5).

Obr. II.30. Rondely s různým počtem palisádových žlábků podle kultur (osa X) a rozměrů nejmenšího palisádového žlábků (osa Y, v metrech).

II. 5. Rondely v České republice – shrnutí

Dvě skupiny rondelů na území České republiky se shodují v těchto aspektech:

- v obou skupinách se nejčastěji objevují rondely s jedním nebo se dvěma příkopy,
- na obou územích se objevují rondely s jedním, se dvěma i se třemi palisádovými žlábků,
- nejčastěji jsou nalézány rondely se čtyřmi vstupy,
- nejčastějším typem vstupu je jednoduché přerušování příkopů (typ 1) a v obou skupinách byl zachycen typ 5,
- v obou skupinách byly nalezeny všechny tři velikostní typy podle průměru největšího příkopu,

- to samé platí pro velikosti nejmenšího příkopu.

Na druhou stranu se obě skupiny liší v těchto bodech:

- v prostředí StK se objevují také tři a čtyřpříkopové rondely, které v MMK chybí,
- v prostředí StK převažuje celkový počet tří vnitřních palisádových žlábků, v MMK jsou to spíše dva žlábků,
- v prostředí StK byly nalezeny rondely se třemi i se dvěma vstupy, které v MMK chybí,
- v prostředí StK je mnohem rozmanitější tvarové spektrum vstupů,
- v prostředí StK převažují malé rondely do 70 m, v MMK dominují spíše rondely střední velikosti do 120 m,
- v StK převažují podle průměru nejmenšího příkopu malé rondely do 70 m, v MMK je to spíše střední velikostní skupina do 120 m,
- také nejmenší uzavřená plocha rondelů, kterou uzavírá nejmenší palisádový žlábek, je u rondelů StK menší.

Na našem území je tedy možné zaznamenat některé rozdíly ve tvarech a velikostech rondelů, které umožňují diskutovat tradiční představy o šíření znalosti budování rondelů a dalších nábožensko/společenských rovin s nimi spojených z Moravy do Čech (viz např. *Zápotocká 2004*). Je však pravděpodobné, že uvedená zjištění jsou výsledkem menší pramenné základny na Moravě, a proto jsme v následující kapitole rozšířili náš zájem ještě o sousední území Německa, Dolního Rakouska a Slovenska.